

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ВЛАСИШИНА ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

(власноручний підпис студента)

Допускається до захисту:

В.о. завідувача кафедри
господарського права,
к.ю.н.,

_____ Є.О. Липницька

«_____» _____ 2020 р.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Спеціальність 081 Право

Магістерська робота

Керівник:

Липницька Є.О., доцент кафедри
господарського права,
к.ю.н.

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЕКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Керівник: Липницька Є.О.
доцент кафедри господарського права,
кандидат юридичних наук

«___» _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

студентки 1 курсу СО «Магістр» групи «В»,
денного відділення спеціальності «Право»
Власишиної Юлії Володимирівни

- 1. Тема роботи:** Правове регулювання оцінки впливу на довкілля.
- 2. Строк надання студентом роботи керівнику:** «21» листопада 2020 р.
- 3. Вихідні дані до роботи:** наукова література, нормативно-правові акти України та зарубіжних країн, практика застосування законодавства щодо оцінки впливу на довкілля, статистичні дані.
- 4. Робота виконується на базі:** кафедри господарського права.
- 5. Результати дослідження:** узагальнення положень про оцінку впливу на довкілля, а також розробка пропозицій щодо удосконалення законодавства в сфері оцінки впливу на довкілля.
- 6. Область застосування результатів роботи:** наукова та законотворча діяльність, практична діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, адвокатська діяльність.

Тема магістерської роботи зареєстрована № _____ «__» _____ 20__ р.

Ст. лаборант кафедри _____ (підпис)

УЗГОДЖЕНО:

«___» _____ 201__ р.

В. о. зав. кафедри
господарського права

Є.О. Липницька

АНОТАЦІЯ

Власишина Ю. В. Правове регулювання оцінки впливу на довкілля. Магістерська робота. Кафедра господарського права юридичного факультету, Донецький національний університет імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України, Вінниця, 2020. – 81 с.

У роботі досліджено значення оцінки впливу на довкілля, розглянуто суб'єктів та види діяльності, що потребують проходження процедури оцінки впливу на довкілля, проаналізовано стан правового регулювання оцінки впливу на довкілля в ЄС та країнах ЄС. Досліджено порядок проведення оцінки впливу на довкілля. Виявлено проблеми, які виникають на кожному етапі процедури оцінки впливу на довкілля. Досліджено види відповідальності за порушення у сфері оцінки впливу на довкілля.

Розроблено пропозиції щодо удосконалення правового регулювання оцінки впливу на довкілля, розроблено визначення поняття «оцінки впливу на довкілля», уточнено визначення поняття «громадськість».

Ключові слова: оцінка впливу на довкілля, планована діяльність, довкілля, вплив на довкілля, екологічна експертиза, екологічне оцінювання, уповноважений орган, громадське обговорення, громадськість.

Бібліограф.: 65 найм.

SUMMARY

Vlasyshyna Y. V. The Legal Regulation of Environmental Impact Assessment. The Master's Thesis. Commercial law department of Law Faculty, Vasyl' Stus Donetsk National University Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnitsa, 2020. – 81 p.

The paper examines the importance of environmental impact assessment, considers the subjects and activities that require an environmental impact assessment procedure, analyzes the state of legal regulation of environmental impact assessment in the EU and EU countries. The procedure for conducting an environmental impact assessment has been studied. Problems that arise at each stage of the environmental impact assessment procedure are identified. The types of liability for violations in the field of environmental impact assessment have been studied.

Proposals for improving the legal regulation of environmental impact assessment have been developed, the definition of the concept of "environmental impact assessment" has been developed, the definition of the concept of "public" has been clarified.

Key words: environmental impact assessment, planned activities, environment, environmental impact, ecological expertise, ecological assessment, authorized body, public discussion, public.

Bibliography: 65 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ.....	9
1.1. Поняття та значення оцінки впливу на довкілля.....	9
1.2. Суб'єкти та види діяльності, що підлягають ОВД.....	15
1.3. Правове регулювання ОВД в ЄС та країнах ЄС.....	27
РОЗДІЛ 2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ.....	33
2.1. Підготовка звіту з оцінки впливу на довкілля.....	33
2.2. Громадське обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля	38
2.3. Аналіз звіту про ОВД та прийняття рішення про провадження планованої діяльності	44
РОЗДІЛ 3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ.....	56
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ.....	73
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

З метою наближення до європейських екологічних стандартів в Україні в 2017 році була запроваджена європейська модель врахування екологічних ризиків при плануванні господарської діяльності, а саме процедура оцінки впливу на довкілля (далі – ОВД). Однією з ключових рис ОВД є те, що ця процедура проводиться на етапі планування господарської діяльності, а також передбачає залучення громадськості до цієї процедури на ранніх етапах. ОВД є важливою процедурою, яка відіграє значний вплив на господарську діяльність.

Незважаючи на невеликий час запровадження процедури ОВД, на практиці вже існує низка проблем, зокрема, часто звіти з ОВД містять недостовірну інформацію, підрозділи з питань екології та природних ресурсів місцевих державних адміністрацій та Мінприроди неправомірно відмовляють у видачі висновків з ОВД, Державна екологічна інспекція зловживає наданими їй правами під час накладення адміністративно-господарських санкцій.

Процедура ОВД регулюється Законами України «Про оцінку впливу на довкілля» (далі – Закон України «Про ОВД») [1], «Про охорону навколишнього-природного середовища» [2], «Про дозвільну систему у сфері господарювання» [45], «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» [43], постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля» [37], наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля» [15] та іншими. Разом з тим потребують уточнення питання сфери застосування Закону України «Про ОВД», здійснення післяпроектного моніторингу, підстави відмови у видачі висновку з ОВД, а адміністративно-господарських санкцій.

Наукову основу дослідження склали праці вчених у галузі екологічного права, зокрема, А. С. Євстігнєєва, Г.І. Балюк, А.П. Гетьмана, Т.Г. Ковальчук,

В.В. Костицького, Н.Р. Малишевої та інших, у галузі спеціального природокористування – М.І. Єрофєєва, Н.Р. Кобецької, В.М. Комарницького, П.Ф. Кулинича, В.В. Носіка, Т.К. Оверковської та інших. Разом з тим потребують подальшого дослідження питання правової природи ОВД, порядку проведення процедури ОВД, питання застосування заходів відповідальності за правопорушення у сфері ОВД.

Метою дослідження є узагальнення положень про оцінку впливу на довкілля, а також розробка пропозицій щодо удосконалення законодавства в сфері оцінки впливу на довкілля.

Для досягнення цієї мети були поставлені та вирішені наступні **завдання**:

- 1) дослідити поняття та значення оцінки впливу на довкілля;
- 2) проаналізувати суб'єктів ОВД та види діяльності, що підлягають ОВД, дослідити права та обов'язки цих суб'єктів;
- 3) проаналізувати законодавство ЄС та країн ЄС щодо ОВД, виявити основні тенденції законодавства про ОВД;
- 4) проаналізувати етапи здійснення ОВД, а саме, підготовки звіту з ОВД, громадського обговорення у процесі ОВД, аналізу звіту з ОВД та видачі висновку з ОВД, виявити проблеми, які виникають на практиці, а також при правозастосуванні;
- 5) дослідити та систематизувати правопорушення у сфері ОВД, надати характеристику видам відповідальності за ці правопорушення;
- 6) розробити пропозиції щодо удосконалення законодавства в сфері оцінки впливу на довкілля.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення процедури оцінки впливу на довкілля.

Предметом дослідження є правове регулювання оцінки впливу на довкілля.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання поставлених завдань було застосовано загальні та спеціальні методи наукового дослідження. За допомогою методу аналізу та синтезу виявлено проблеми, які виникають під

час процедури ОВД. Порівняльно-правовий метод було застосовано при розгляді правового регулювання ОВД в ЄС та країнах ЄС, а також був застосований при виявленні відмінних ознак екологічної експертизи та ОВД. Метод узагальнення опрацьованих матеріалів застосовано при формулюванні висновків. Комплексний метод застосовано при розробці пропозицій щодо удосконалення правового регулювання процедури ОВД.

Результатом дослідження є узагальнення положень про оцінку впливу на довкілля, а також розробка пропозицій щодо удосконалення законодавства в сфері оцінки впливу на довкілля, а саме:

конкретизовано понятійний апарат, а саме, поняття «оцінка впливу на довкілля» та «громадськість»;

узагальнено положення щодо суб'єктів та видів діяльності, що підлягають оцінці впливу на довкілля;

узагальнено положення щодо проведення громадського обговорення планованої діяльності;

розроблено пропозиції щодо підготовки висновку з ОВД;

узагальнено положення щодо юридичної відповідальності за порушення в сфері ОВД;

на основі аналізу законодавства ЄС та країн ЄС визначено перспективні напрями правового регулювання ОВД для України;

розроблено пропозиції щодо внесення змін та доповнень до законодавства України.

Розроблені в роботі висновки та пропозиції можуть бути використані при подальшому науковому дослідженні цієї теми, в навчальному процесі, а також діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, адвокатській діяльності, а також в процесі юридичного обслуговування суб'єктів господарювання.

За результатами дослідження підготовлено тези доповідей на науково-практичних конференціях за темами «Щодо правового регулювання адміністративно-господарських санкцій за порушення законодавства у сфері

ОВД» (Додаток А) та «Щодо відмови у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля» (Додаток Б).

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних посилань, додатків.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

1.1. Поняття та значення оцінки впливу на довкілля

18 грудня 2017 року в Україні було введено в дію Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» [1]. Цим законом запроваджено європейську модель екологічного оцінювання. Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

До запровадження процедури ОВД, в Україні була діяла екологічна експертиза. Інститут екологічної експертизи, який тривалий час був вирішальним важелем, провідною функцією екологічного управління в сфері забезпечення екологічної безпеки територій та населення від негативного впливу господарської діяльності в Україні було започатковано в 1991 р. Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [2] і розвинуто у 1995 р. Законом України «Про екологічну експертизу в Україні» [3]. Закон України «Про екологічну експертизу» поділяв її на три види: державну, громадську та інші. Державна експертиза мала обов'язковий характер, всі інші – лише рекомендаційний. Висновок ж з ОВД має обов'язковий характер. Екологічна експертиза проводилася після отримання забудовником відповідних дозволів на зведення об'єкту, тепер нова процедура ОВД проводиться на етапі планування господарської діяльності, що однозначно є перевагою. Сфера застосування ОВД є значно ширшою, на відміну від екологічної експертизи, що існувала раніше. На відміну від висновку державної екологічної експертизи, згідно з яким уповноважений орган міг лише погодитися чи не погодитися із

проектними рішенням замовника, процедура ОВД дозволяє уповноваженому органу сформулювати обов'язкові для суб'єкта господарювання екологічні умови реалізації планованої діяльності, які фактично стають частиною рішення, яке дозволяє йому реалізовувати діяльність. Крім того, було запроваджено Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля, інформація в якому є відкритою, а вільний доступ до неї забезпечується через мережу Інтернет.

Запровадження процедури ОВД було кроком зближення з європейським законодавством та виконанням Україною зобов'язань відповідно до Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) [4] та Конвенції про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті (Конвенція Еспо) [5].

Європейську модель інституту оцінки впливу на довкілля в Україні було закладено ще в 90-х роках шляхом ратифікації Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) та Конвенції про оцінку впливу на довкілля у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Однак, українське законодавство у сфері екологічної оцінки так і не змогло повністю закріпити європейські стандарти у сфері оцінки впливу на довкілля, зокрема, щодо участі громадськості у прийнятті екологічних рішень. Фактично крапку на доступі громадськості до прийняття рішень у сфері екологічної оцінки поставив Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [6] прийнятий у 2011 р. Саме неможливість забезпечити ефективну участь громадськості у процесі ОВД стала однією з причин прийняття Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Іншими причинами прийняття цього закону як зазначено у пояснювальній записці було, те що існуюча система оцінки впливу на довкілля шляхом застосування сучасної системи екологічної експертизи не забезпечує належного обсягу вивчення наслідків реалізації потенційно небезпечних для навколишнього природного середовища видів діяльності та врахування таких висновків при прийнятті рішень, існує необхідність у докорінній зміні

законодавчого регулювання у даній сфері. Це також підтверджується рішеннями органів Орхуської конвенції та Еспо щодо недотримання Україною вимог даних міжнародних документів щодо оцінки впливу на довкілля у транскордонному контексті та участі громадськості [7].

Прийняття Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. потягло за собою низку змін в законодавстві, які зазначені в прикінцевих та перехідних положеннях згадуваного Закону (ст. 17) . Зокрема, Закон України «Про державну екологічну експертизу» втратив чинність [2]. На думку, академіка Н. Р. Малишової, найбільше нарікань викликають зміни до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», з якого повністю вилучено Розділ VI «Екологічна експертиза», а всі згадки про цей інститут в інших статтях механічно замінено на оцінку впливу на довкілля. Зважаючи на те, що цей Закон є рамковий для регулювання всіх екологічних і природоресурсних відносин в Україні, з таким підходом погодитись не можна, оскільки вилучення з його тексту відповідного розділу виводить інститут оцінки впливу за дужки екологічних відносин. Н. Р. Малишева, вважає за необхідне, для забезпечення системності і послідовності правового регулювання замість Розділу VI «Екологічна експертиза», що втратив чинність, вмістити розділ «Оцінка впливу на довкілля», в якому насамперед дати визначення цього інституту, що відсутнє в новому законі [8, с. 17].

В. В. Костицький розглядає ОВД як функцію екологічної держави. Під ОВД він розуміє визначену законом діяльність щодо особливостей та можливих екологічних, соціальних, економічних, демографічних та правових наслідків впливу на навколишнє природне середовище проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектованої або планованої господарської, наукової та іншої діяльності, а також визначення заходів щодо забезпечення сприятливого для життя довкілля. ОВД є обов'язковою складовою екологічної політики та умовою реалізації екологічної функції держави, яка впливає із конституційного права людини на екологічну безпеку [9, с. 85]. Підтримуючи науковця, слід додати, що ОВД має гарантувати забезпечення екологічних прав

людей, такі як, право на участь у прийнятті важливих екологічних рішень, право на отримання екологічної інформації. Дані права передбачені Орхуською конвенцією. Зокрема, нею встановлено, що зацікавлена громадськість адекватно, своєчасно та ефективно одержує інформацію залежно від обставин шляхом публічного повідомлення або в індивідуальному порядку на початковому етапі процедури прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища. Процедури участі громадськості дають їй можливість подавати в письмовій формі або, у разі потреби, під час громадських слухань або розгляду питання за участю заявника будь-які зауваження, інформацію, аналіз або міркування, які, на її думку, стосуються запланованої діяльності (ст. 6) [3].

Закон України «Про ОВД» не містить визначення поняття оцінки впливу на довкілля. Однак, законом визначено поняття впливу на довкілля. Відповідно до Закону України «Про ОВД» вплив на довкілля – будь-які наслідки планованої діяльності для довкілля, в тому числі наслідки для безпечності життєдіяльності людей та їхнього здоров'я, флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, повітря, води, клімату, ландшафту, природних територій та об'єктів, історичних пам'яток та інших матеріальних об'єктів чи для сукупності цих факторів, а також наслідки для об'єктів культурної спадщини чи соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих факторів. Планова діяльність – це планована господарська діяльність, що включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів, інше втручання в природне середовище; планована діяльність не включає реконструкцію, технічне переоснащення, капітальний ремонт, розширення, перепрофілювання об'єктів, інші втручання в природне середовище, які не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України [1]. В. М. Комарницький аналізуючи визначення терміну «планова діяльність» зауважує, що запропонований законодавцем у статті 1 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» вирізняється також своєю структурою, яка складається з двох частин: перша містить узагальнений перелік видів

планової господарської діяльності (включає будівництво, реконструкцію, технічне переоснащення, розширення, перепрофілювання, ліквідацію (демонтаж) об'єктів та інше втручання в природне середовище); друга – перелік видів діяльності, що не включаються до планованої діяльності (реконструкція, технічне переоснащення, капітальний ремонт, розширення, перепрофілювання об'єктів, інші втручання в природне середовище), як такі, що не справляють значного впливу на довкілля відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України. Оцінюючи першу частину, слід відзначити її слабку інформативність, відсутність у ній будь-яких характеристик відповідної діяльності, у тому числі тих, що мали б вказувати на її зв'язок із даною сферою правового регулювання. Більш інформативною є друга частина коментованого визначення. У ній наводиться не тільки перелік видів діяльності, які не включаються до «планової діяльності», а передбачені й критерії їх визначення. Однак ця частина не є головною в коментованому, а дає лише часткову уяву про плановану господарську діяльність, що підлягає (не підлягає) оцінці її впливу на довкілля, а, крім того, прямо дублює аналогічне положення ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», по суті, повторюючи (в узагальненому вигляді) перелік планової господарської діяльності, що в ній наведений. З огляду на все зазначене, науковець робить висновок, що запропоноване визначення «планована діяльність» (планова господарська діяльність) не дає належної уяви про зазначену діяльність, не несе належного понятійного навантаження, а тому підлягає уточненню. Як варіант, науковець пропонує інше його визначення: «це заздалегідь передбачена (проектною та іншою документацією) господарська діяльність, що може чинити негативний вплив на довкілля, яка, згідно зі ст. 3 цього Закону, підлягає обов'язковій оцінці впливів на довкілля» [10, с. 198]. Варто зазначити, що запропоноване В. М. Комарницьким уточнення визначення терміну «планова діяльність» є більш чітким та лаконічним, ніж те, що визначено в законі.

Юридичну природу оцінки впливу на довкілля обумовлюють еколого-правові вимоги та чинники, які передбачають: 1) обов'язковість проведення у

процесі прийняття рішення про провадження певних видів планової діяльності, визначених законодавством; 2) здійснення з дотриманням та урахуванням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, а також з урахуванням екологічного стану території, де планується провадити планову діяльність; 3) обов'язковість урахування ризиків настання негативних наслідків від провадження запланованої господарської діяльності у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки; 4) необхідність урахування перспектив соціально-економічного розвитку регіону, де планується діяльність; 5) дотримання принципів правового регулювання у процесі проведення процедури оцінки впливу на довкілля; 6) встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля [11, с. 167].

У період із початку дії Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» та по 6 травня 2109 року в Єдиному реєстрі з ОВД зареєстровано 2474 справ та видано 822 висновків про оцінку впливу на довкілля. До Мінприроди України направлено 960 справ (видано 349 висновків). До департаментів екології 50 відповідних ОДА направлено 1514 справ (видано 473 висновків) [12, с. 49-50].

На підставі зазначеного можна зробити висновок, що оцінка впливу на довкілля – це багатоетапна процедура, яка проводиться перед початком здійснення планової господарської діяльності, з метою виявлення можливого негативного впливу цієї діяльності на довкілля, а також прийняття рішення щодо допустимості здійснення такої діяльності. Процедура ОВД займає важливе місце серед інших дозвільних процедур при здійсненні господарської діяльності. Головною метою ОВД – є досягнення мінімальних шкідливих впливів господарської на екологію, та врахування думки громадськості щодо можливого впливу такої діяльності. Ефективна робота процедури ОВД забезпечує мінімальний негативний вплив господарської діяльності на довкілля, а також забороняє провадження небезпечної для людей та довкілля господарської діяльності.

1.2. Суб'єкти та види діяльності, що підлягають ОВД

У ч. 3 ст. 2 Закону України «Про ОВД» визначено, суб'єктів оцінки впливу на довкілля, а саме, це суб'єкти господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які є замовниками планованої діяльності і для цілей цього Закону прирівнюються до суб'єктів господарювання (далі – суб'єкт господарювання), уповноважений центральний орган, уповноважені територіальні органи, інші органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, громадськість, а у випадках, визначених статтею 14 цього Закону, - держава походження та зачеплена держава [1].

Уповноважений центральний орган – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Цим органом є – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (далі – Мінприроди). Повноваження Мінприроди передбачено Положенням про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614. Відповідно до Положення Мінприроди: приймає рішення про здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля; організовує, координує та контролює здійснення оцінки впливу на довкілля, у тому числі оцінки транскордонного впливу на довкілля; здійснює нормативно-методичне забезпечення та стандартизацію підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля; веде Єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля та реєстр експертів, з числа яких можуть призначатися члени експертної комісії з оцінки впливу на довкілля; затверджує в межах повноважень, передбачених законом, нормативно-методичні документи та здійснює методичне керівництво і методологічно-консультативне забезпечення з питань стратегічної екологічної оцінки; погоджує програми державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря; видає, анулює, здійснює переоформлення документів дозвільного характеру [13].

Уповноваженим територіальним органом є – обласні, міські Київська та Севастопольська державні адміністрації (відповідний підрозділ з питань екології та природних ресурсів), орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань екології та природних ресурсів. Вони проводять процедуру ОВД щодо діяльності, яка планується до реалізації у відповідному регіоні (області, місті Київ чи Севастополь, АРК) і яка не належить до сфери повноважень Мінприроди. Повноваження уповноваженого територіального органу регулюються статтями 4-9 Закону України «Про ОВД».

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, уповноважені видати рішення про провадження планованої діяльності – це усі органи, що можуть видавати рішення про провадження планованої діяльності. Основною ознакою такого суб'єкта буде належність до його компетенції видачі документа дозвільного характеру, який завершує процедуру ОВД, тобто рішення, яке є підставою для початку провадження планованої діяльності, встановлює (затверджує) параметри та умови її провадження. Для прикладу, дозвіл на виконання будівельних робіт, спеціальний дозвіл на користування надрами [14, с. 12]. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про ОВД» органи державної влади та органи місцевого самоврядування приймають рішення про провадження планової діяльності, а також мають право в рішенні про провадження планової діяльності визначати екологічні умови провадження планованої діяльності, зазначені у ч. 5 ст. 9 Закону України «Про ОВД» [1].

До суб'єктів ОВД також відноситься громадськість, під якою слід розуміти одну чи більше фізичних або юридичних осіб, їх об'єднання, організації або групи [1]. Визначення терміну «громадськість» викликає певні зауваження. Як зазначає В. М. Комарницький визначене в Законі України «Про ОВД» поняття розкриває розуміння «громадськості» в широкому сенсі, дозволяє будь-кому, незалежно від поширення/непоширення на нього запланованої господарської діяльності, узяти участь у вирішенні її (діяльності) долі. Між тим, у законодавстві для відповідних випадків використовується термін «зацікавлена громадськість» [10, с. 199]. Приміром, у Положенні про участь громадськості в

прийнятті рішень у сфері охорони довкілля, затвердженого наказом Мінприроди від 18.12.2003 р. № 168 під зацікавленою громадськістю розуміється «громадськість, на яку впливає реалізація рішень із питань, що справляють чи можуть справити негативний вплив на стан довкілля» [15]. Погоджуючись з думкою В. М. Комарницького, слід зазначити, що визначення поняття «громадськість» потребує уточнення.

Орхуська Конвенція також містить визначення поняття «громадськість» та «зацікавлена громадськість». Громадськість означає одну або більше фізичних чи юридичних осіб, їхнє об'єднання, організації або групи, які діють згідно з національним законодавством або практикою. Під зацікавленою громадськістю слід розуміти громадськість, на яку справляє або може справити вплив процес прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища, або яка має зацікавленість в цьому процесі [3].

Для більш однозначного розуміння, пропонується викласти у Законі України «Про ОВД» поняття «громадськість» наступним чином: громадськість – це одна чи більше фізичних або юридичних осіб, їх об'єднання, організації або групи, на чий екологічні права та інтереси може вплинути планова діяльність.

Що стосується суб'єктів господарювання, як суб'єктів процедури ОВД, то під суб'єктом господарювання слід розуміти учасника господарських відносин, який планує здійснювати планову господарську діяльність, яка потребує проходження процедури ОВД. Відповідно до ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України суб'єктами господарювання є: господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці [16]. Права та обов'язки суб'єкта господарювання в процедурі ОВД передбачено Законом України «Про ОВД».

Зокрема, суб'єкт господарювання повинен повідомити про намір здійснювати планову діяльність, опублікувати цю інформацію в ЗМІ, підготувати звіт з ОВД, сплатити кошти за проведення громадського обговорення, основним правом суб'єкта господарювання є право на отримання висновку з ОВД.

Далі буде розглянуто види діяльності, що підлягають ОВД. Закон України «Про ОВД» вміщує два переліки видів діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля, щодо яких вимагається проведення процедури ОВД до прийняття рішення про провадження планованої діяльності (частини 1, 2 та 3 статті 3 цього закону). Закон забороняє розпочинати будь-яку із цих видів діяльності без оцінки впливу на довкілля (частина 4 статті 3 Закону). Особливості першої групи видів діяльності, що підлягають ОВД:

- 1) проекти із першого переліку або проекти першої категорії (частина 2 статті 3 закону) потенційно є більш небезпечними, і тому потребують підвищеної уваги;
- 2) проведення ОВД та надання висновку із ОВД щодо них належить до компетенції Мінприроди;
- 3) проекти із першого переліку також обов'язково аналізуються на предмет наявності підстав для здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля згідно з міжнародними зобов'язаннями України.

Транскордонна оцінка впливу на довкілля — це оцінка впливу планованої діяльності на довкілля сусідніх держав. На підставі наявної інформації щодо планованої діяльності (її масштабів, місця провадження, можливих наслідків) Мінприроди приймає рішення проводити чи не проводити транскордонну оцінку щодо такої планованої діяльності. Якщо до територіального органу потрапляє Повідомлення про плановану діяльність, віднесено до першого переліку, таке повідомлення обов'язково пересилається в Мінприроди [17, с. 10].

До компетенції Мінприроди, не залежно від приналежності діяльності до першого чи другого переліків, належить планована діяльність (частина 3 статті 5 закону), яка:

- 1) може мати значний транскордонний вплив (в тому числі із другого переліку);
- 2) може мати вплив на довкілля двох і більше областей (Автономної Республіки Крим);
- 3) замовником якої є обласна, Київська або Севастопольська міські державні адміністрації;
- 4) стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 5) рішення щодо затвердження (схвалення) якої приймається Кабінетом Міністрів України;
- 6) фінансуватиметься із залученням іноземних кредитів під державні гарантії [1].

Крім того, закон дозволяє суб'єктам господарювання звертатися безпосередньо до Мінприроди для проходження ОВД навіть щодо планованої діяльності, яка згідно з розподілом повноважень між уповноваженим центральним та територіальними органами могла би проходити процедуру на місці (абзац 2 частини 4 статті 5 закону). Саме це пояснює той факт, що із 1272 розпочатих з початку дії закону процедур ОВД 525 були розпочаті саме Мінприроди. У період становлення інституту ОВД суб'єкти господарювання відають перевагу центральному органу, навіть коли планують діяльність із впливом місцевого рівня. Позитивним наслідком такої ситуації є однакове і коректне застосування законодавства про ОВД у цих процедурах. Негативним – значне навантаження на відділ ОВД Мінприроди [14, с. 13-14].

До першої групи видів діяльності, що підлягають ОВД належить така діяльність: нафтопереробні та газопереробні заводи (крім підприємств, що виготовляють із сирової нафти виключно мастильні матеріали), установки з газифікації або зрідження вугілля чи бітумінозного сланцю; теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ) та інші потужності для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю 50 мегават і більше з використанням

органічного палива, атомні електростанції та інші ядерні реактори, включаючи будівництво, виведення (зняття) з експлуатації таких електростанцій або реакторів (крім дослідницьких установок для виробництва і конверсії ядерного палива та сировини для одержання вторинного ядерного палива, матеріалів, що діляться та відтворюються, потужність яких не перевищує 1 кіловат постійного теплового навантаження); установки для виробництва або збагачення ядерного палива, установки для переробки відпрацьованого ядерного палива та високоактивних відходів, установки для захоронення радіоактивних відходів, зберігання (понад 10 років) чи переробки відпрацьованого ядерного палива або радіоактивних відходів поза межами місця їх утворення; чорну та кольорову металургію (з використанням руди, збагаченої руди чи вторинної сировини, із застосуванням металургійних, хімічних або електролітичних процесів); споруди з видобування, виробництва і перероблення азбесту, азбестовмісних продуктів: азбестоцементної продукції потужністю понад 20 тисяч тонн на рік, фрикційних матеріалів - понад 50 тонн на рік готової продукції, інших виробів - понад 200 тонн на рік та інші види діяльності [1].

Проекти із другого переліку або проекти другої категорії (частина 3 статті 3 закону), як правило, проходять оцінку впливу на довкілля у департаменті/управлінні, до сфери повноважень яких входять питання охорони довкілля, відповідної обласної державної адміністрації за місцем провадження планованої діяльності. До другої групи видів діяльності, що підлягають ОВД належить така діяльність: глибоке буріння, у тому числі геотермальне буріння, буріння з метою зберігання радіоактивних відходів, буріння з метою водопостачання (крім буріння з метою вивчення стійкості ґрунтів); сільське господарство, лісівництво та водне господарство: сільськогосподарське та лісогосподарське освоєння, рекультивація та меліорація земель (управління водними ресурсами для ведення сільського господарства, у тому числі із зрошуванням і меліорацією) на територіях площею 20 гектарів і більше або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площі 5 гектарів і більше, будівництво меліоративних систем та окремих об'єктів інженерної

інфраструктури меліоративних систем; насадження лісу (крім лісовідновлювальних робіт) на площі понад 20 гектарів або на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в їх охоронних зонах на площі 5 гектарів і більше; зміна цільового призначення земель сільськогосподарського призначення (якщо нове призначення відноситься хоча б до одного виду діяльності, зазначеного у частинах другій та третій цієї статті) та зміна цільового призначення особливо цінних земель; потужності для вирощування: птиці (40 тисяч місць і більше); свиней (1 тисяча місць і більше, для свиноматок - 500 місць і більше); великої та дрібної рогатої худоби (1 тисяча місць і більше); кролів та інших хутрових тварин (2 тисячі голів і більше); видобувну промисловість: видобування корисних копалин, крім корисних копалин місцевого значення, які видобуваються землевласниками чи землекористувачами в межах наданих їм земельних ділянок з відповідним цільовим використанням; перероблення корисних копалин, у тому числі збагачення та інші [1].

Якщо аналізувати впровадження процедури ОВД на Україні по видам діяльності, то слід відзначити, що найбільша кількість таких процедур була розпочата у видобувній промисловості (включаючи видобування підземних вод). В цій галузі розпочато 785 процедур ОВД, це майже 32% від усіх розпочатих процедур за період з 18.12.2017р. по 6.05.2019 р. 13,5% (334 справи) та 12,5% (311 справ), від загальної кількості розпочатих процедур ОВД, складають процедури пов'язані з діяльністю кар'єрів(видобування піску і гравію, щебеню тощо) та водним господарством (включаючи греблі, водосховища, установки для очищення стічних вод, зрошування і меліорацію, берегоукріплення) відповідно. Значну кількість процедур ОВД (221 процедура – майже 9%) розпочато для інфраструктурних проектів (будівництво житлових кварталів, торговельних чи розважальних комплексів, аеропортів залізничних колій, перевантажних терміналів на різних видах транспорту, АЗС і АЗК тощо). В енергетичній галузі (теплові електростанції, зберігання та переробка вуглеводної сировини, гідроелектростанції на річках, вітрові парки, вітрові електростанції, сонячні електростанції) розпочато 203 процедури ОВД (8,2%). Більшість з цих процедур

пов'язана з будівництвом вітряків, міні ГЕС та встановлення сонячних батарей. В хімічному виробництві (виробництво засобів захисту рослин, регуляторів росту, мінеральних добрив, полімерів, фарб, лаків тощо), в галузі поводження з відходами (небезпечними, побутовими, промисловим), розпочато по 68 процедур ОВД. В лісовому господарстві (суцільні та поступові рубки головного користування та суцільні санітарні рубки) розпочато 66 процедур ОВД. Причому, слід зазначити, що саме суцільні рубки головного користування отримали найбільшу відмову від надання висновку з ОВД. Найменша кількість процедур ОВД пов'язана з чорною та кольоровою металургією. За період, що розглядається, розпочато всього 45 процедур ОВД в цій галузі (Дніпропетровська та Донецька області). Що стосується птахівництва та тваринництва, то в цій галузі також не велика активність. Розпочато всього 49 процедур ОВД і вони стосуються в більшому ступені вирощування свиней. Слід зазначити, що з усіх процедур, що були розпочати тільки одна процедура стосується туризму і рекреації – це будівництво нового канатного підвісного витягу на Буковелі [12, с. 46, с. 48].

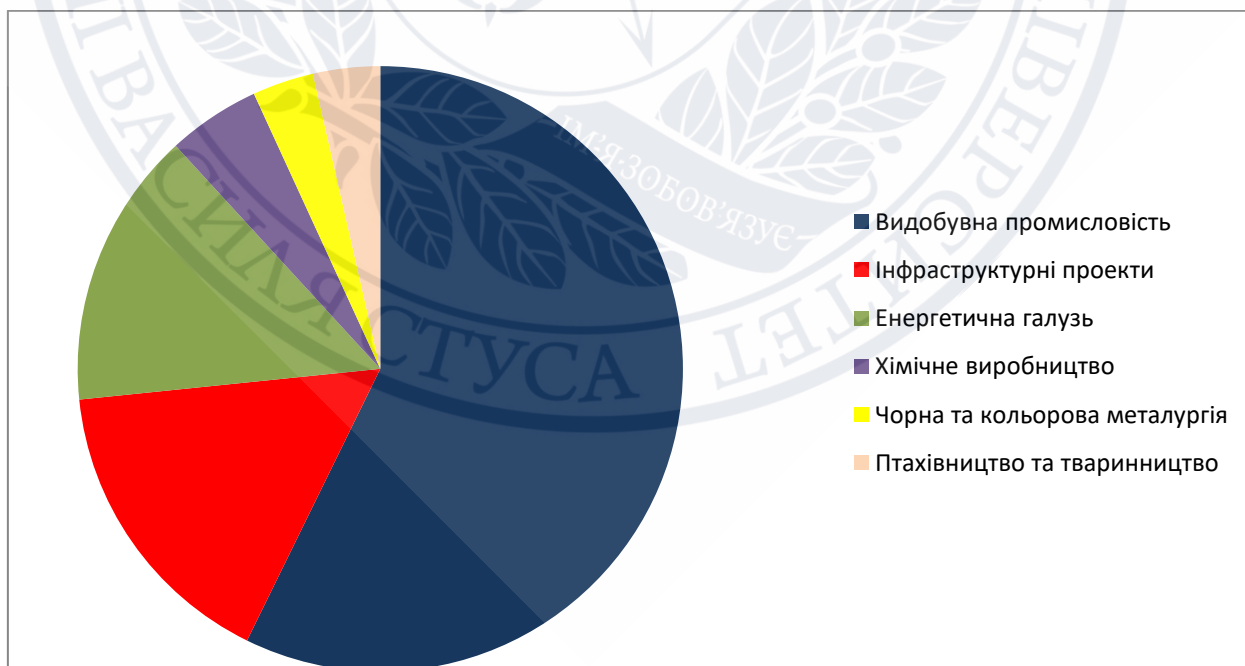

Рис. 1 – кількість процедур ОВД залежно від сфери діяльності.

Щодо видів діяльності, для яких передбачена процедура ОВД, в науковій літературі висловлюються критично. А. С. Євстігнєєв виявлюючи основні недоліки Закону України «Про ОВД» зазначив, що необґрунтованими видаються визначені в Законі кількісні показники діяльності, за умови досягнення яких вона підлягає оцінці впливів за визначеною процедурою. Так, очевидно, що відсутні істотні відмінності в рівні екологічного ризику між, наприклад, операціями у сфері поводження з побутовими та іншими відходами (оброблення, перероблення, утилізація, видалення, знешкодження та захоронення) обсягом 100 тонн і 99,5 тонн, при цьому перші підлягають оцінці впливу, а другі — ні [18, с. 59]. Г. І. Балюк зазначає, що критерії необхідності здійснення оцінки впливу на навколишнє середовище, які визначені в статті 3 Закону, є значно більш суворими у порівнянні з вимогами європейського законодавства. Зокрема, йдеться про сферу надрокористування. Так, Закон зобов'язує здійснювати ОВД у всіх випадках промислового видобування корисних копалин. Водночас в ЄС ОВД підлягають видобування нафти і газу в комерційних інтересах, якщо щоденний об'єм газу перевищує 500 тисяч кубічних метрів, а нафти – 500 тон. Вітчизняне законодавство вимагає проведення ОВД навіть для будівництва невеликого промислового трубопроводу малого діаметру. Крім того, разом з прийняттям Закону не було розроблено і прийнято механізм процедури ОВД. Це є перепорою для здійснення видобувної діяльності, зокрема ПАТ «Укрнафта» [19, с. 28]. Також виникає чимало питань з приводу процедури ОВД при зміні цільового призначення земель сільськогосподарського призначення (якщо нове призначення відноситься хоча б до одного виду діяльності, зазначеного у частинах другій та третій статті 3 Зкону України «Про ОВД») та зміні цільового призначення особливо цінних земель. Зокрема, Д. М. Коломійцева акцентує увагу на наступних питаннях. Питання № 1: на якому етапі зміни цільового призначення має бути проведена процедура оцінки впливу на довкілля? Відповідно до ст. 20 Земельного кодексу України зміна цільового призначення земельних ділянок, що 77 перебувають у приватній власності здійснюється за ініціативою власника за проектами землеустрою щодо їх відведення [20]. При

цьому, земельні ділянки сільськогосподарського призначення використовуються їх власниками або користувачами виключно в межах вимог щодо користування землями певного виду використання, встановлених статтями 31, 33-37 цього Кодексу. Чи означає це, що власник земельної ділянки «для ведення особистого селянського господарства» не зможе змінити цільове призначення земельної ділянки на призначення «для садівництва» до моменту поки він не визначиться з «можливим втручання в природне середовище»? Адже садівництво передбачає можливість як закладення саду, так і побудови садового будинку. За таких умов, коли саме власник ділянки має ініціювати проведення процедури оцінки впливу на довкілля? До зміни цільового призначення чи вже після, але до провадження діяльності, яка буде попадати під ознаки планової діяльності? Питання № 2: як співвідноситься між собою процедура оцінки впливу на довкілля та процедура погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, цільове призначення якої змінюється? Так, відповідно до ст. 20 Земельного кодексу України проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки погоджується в порядку, встановленому статтею 186-1 цього Кодексу. При цьому відповідно до частини 6 ст. 186-1 ЗК України підставою для відмови у погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки може бути лише невідповідність його положень вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативноправових актів, документації із землеустрою або містобудівній документації [20]. Таким чином, можливий варіант відмови в погодженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки при зміні цільового призначення земельної ділянки за відсутності проведеної процедури оцінки впливу на довкілля. Проте, наявність висновку з оцінки впливу на довкілля також не може однозначно забезпечити стадію погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки цільове призначення якої змінюється. Адже, висновок з оцінки впливу на довкілля має містити екологічні умови провадження планованої діяльності, яка до зміни цільового призначення земельної ділянки, не є можливою. Тому прогнозування екологічних умов провадження планової діяльності є також достатньо умовним. З іншого боку, наявність висновку з

оцінки впливу на довкілля може перетворити процедуру погодження проекту землеустрою на формальну стадію, за якою суб'єкти задіяні в процедурі перевірки та погоджені проекту землеустрою будуть вважати стадію погодження другорядною та не важливою. Ті ж самі питання можна ставити при зміні цільового призначення особливо цінних земель, перелік яких встановлюється ст. 150 Земельного кодексу України та Наказом Державного комітету по земельним ресурсам від 06.10.2003 № 245, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 28 жовтня 2003 р. за № 979/8300 [21, с. 76-78].

Існують також інші питання щодо видів діяльності, які підлягають проходженню процедури ОВД. П. Ф. Кулинич, зазначає, що аналіз зазначених видів господарської діяльності дає підстави стверджувати про деяку спірність їх віднесення до тих її видів, які можуть спричинити шкоду довкіл्लю. Безперечно, непередумана меліорація земель (як зрошення, так і осушення) неодмінно спричинить негативні впливи на стан довкілля у районах її проведення. Водночас важко виявити логіку у віднесенні законодавцем господарської діяльності з насадження лісу на площі понад 20 гектарів до тих видів діяльності, яку слід здійснювати з дотриманням обмежень і вимог, встановлених цим Законом. Адже закладення лісу на територіях, де він може зростати, навряд чи погіршить стан довкілля. Як свідчить практика, заліснення території є безспірним поліпшенням її екологічного стану. І якщо в європейських країнах в середньому 30 відсотків території зайняті лісами, то в Україні рівень лісистості земель становить лише 16 відсотків. Далеко не завжди є еколого небезпечним видом господарської діяльності й рекультивація земель, суть якої полягає в усуненні шкоди земельній ділянці, завданій зняттям з нею ґрунтового покриву для потреб добування корисних копалин тощо, шляхом відновлення цього покриву. Науковець вважає, що зміна цільового призначення земель для здійснення певної господарської діяльності без здійснення такої діяльності не може бути об'єктом оцінки впливу на довкілля [22, с. 97-98].

Таким чином, чимало науковців критично ставляться до віднесення певних видів діяльності до таких, що потребують проходження ОВД. Найбільше питань

виникає у земельній сфері. Варто зазначити, що ст. 3 Закону України «Про ОВД» передбачено види діяльності, які не підлягають проходженню процедури ОВД, зокрема, не підлягає планована діяльність, спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків антитерористичної операції на території проведення антитерористичної операції на період її проведення, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Слід додати, що згідно з прикінцевими та перехідними положеннями Закону України «Про ОВД» на суб'єктів господарювання, які отримали рішення про провадження планованої діяльності до набрання чинності Закону України «Про ОВД» не поширюється дія Закону (ст.17) [1]. Ю. С. Власюк та Д. Ф. Стефанишин, вважають, що серйозним недоліком Закону України «Про ОВД» є й те, що він не поширюється на побудовані до його прийняття об'єкти. Досліджуючи проблеми оцінки впливу на довкілля малих гідроелектростанцій в Україні науковці зазначити, що негативні впливи МГЕС на річки і довкілля можуть проявлятися не лише при їх будівництві чи в перші роки експлуатації [23, с. 83].

Отже, суб'єктами ОВД є суб'єкти господарювання (замовники оцінки), Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, обласні, міські Київська та Севастопольська державні адміністрації (відповідний підрозділ з питань екології та природних ресурсів), орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань екології та природних ресурсів, а також громадськість.

Для потреб Закону України «Про ОВД» запропоновано уточнити поняття громадськість, а саме – це одна чи більше фізичних або юридичних осіб, їх об'єднання, організації або групи, на чий екологічні права та інтереси може вплинути планова діяльність.

Закон України «Про ОВД» поділяє види діяльності, що підлягають проходженню процедури ОВД на дві групи (категорії). Слід погодитись з позицією науковців, що цей перелік видів діяльності потребує зміни, адже не всі види діяльності, які зазначені в ньому можуть мати значний вплив на довкілля,

значні зауваження викликають кількісні показники діяльності, за умови досягнення яких вона підлягає ОВД. Доцільно перейняти європейський досвід, та передбачити, що проекти першої категорії підлягають проходженню ОВД в обов'язковому порядку, а проекти другої категорії за рішенням уповноваженого територіального органу.

1.3. Правове регулювання ОВД в ЄС та країнах ЄС

Правове регулювання ОВД в європейських країнах насамперед ґрунтується на законодавстві ЄС. Зокрема, ОВД регулюється Директивою 2011/92/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 13 грудня 2011 року про оцінку впливу певних державних і приватних проектів на навколишнє середовище [24] та Директивою 2001/42/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 27 червня 2001 року про оцінку впливу на стан довкілля окремих планів та програм (про стратегічну екологічну оцінку) [25]. Директива 2011/92/ЄС застосовується для оцінки наслідків впливу на навколишнє середовище громадських і приватних проектів, які можуть значно впливати на середовище. Мета Директиви 2001/42/ЄС полягає в забезпеченні високого рівня охорони довкілля і сприянні консолідації міркувань стосовно навколишнього середовища при підготовці та ухваленні проектів та програм з урахуванням забезпечення стабільного розвитку, що досягається дотриманням цієї Директиви при оцінюванні стану довкілля у випадку впровадження проектів та програм, які можуть суттєво вплинути на стан навколишнього середовища [25]. Директива 2011/92/ЄС встановлює правила проведення процедури оцінки впливу на навколишнє середовище і стосується оцінки екологічних наслідків державних і приватних проектів, які, ймовірно, матимуть значний вплив на навколишнє середовище. ОВД здійснюється для всіх проектів, зазначених у Додатку I до Директиви про ОВД, які розглядаються як такі, що мають значний вплив на навколишнє середовище і потребують ОВД (наприклад, атомні електростанції,

залізничні лінії далекого сполучення, автомагістралі і швидкісні дороги тощо). На розсуд держав ОВД проводиться для проектів, зазначених у Додатку II до Директиви про ОВД, тобто щодо таких проектів національні органи влади повинні вирішити, чи є ОВД необхідною. Це робиться шляхом «процедури відбору», яка визначає можливі наслідки проектів на основі порогових значень/критеріїв або індивідуального (case-by-case) розгляду. Незалежно від підходу, національні органи влади повинні брати до уваги критерії, викладені в Додатку III Директиви. Проекти, перелічені у Додатку II, можна умовно розділити на дві категорії: такі, що не увійшли до Додатку I через їхню нижчу потенційну небезпеку у зв'язку із меншою потужністю/об'ємами, наприклад, залізниці, комплекси для збору відходів, дороги, водоочисні споруди, не включені до Додатку I, а також інші види проектів – міського розвитку, протиаварійні заходи, гірськолижні та готельні комплекси тощо [26, с. 215-216].

Лідером серед європейських країн у сфері захисту навколишнього середовища є Німеччина. Нормативно-правове врегулювання питань оцінки впливу на навколишнє природне середовище представлено низкою законів: з одного боку, мова йде про міжнародні конвенції та директиви ЄС, імplementовані національним законодавством, з іншого боку – про регулювання втручання специфічними для країни інструментами. Інститут оцінки впливу на навколишнє середовище у Німеччині було запроваджено ще до прийняття відповідної Директиви ЄС 1985 р. федеральним законом «Про охорону природи» (1976 р.). Нормативно-правова база з охорони навколишнього середовища у Німеччині налічує багато законодавчих актів та правових положень. Базові з них – це федеральний закон «Про охорону природи», закон «Про ландшафтне планування», закон «Про емісії», закон «Про генні технології», закон «Про включення у плани економічного розвитку питань охорони навколишнього середовища». У 2002 і 2009 роках внесено зміни до закону «Про охорону природи», що вплинули на регулювання інституту оцінки впливу на навколишнє

середовище. У теперішній редакції від 29 липня 2009 року він регулюється у §§ 13-19 [27, с. 103].

У Польщі на сьогодні процедура ОВД регулюється Законом «Про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля» прийнятим 3 жовтня 2008 р. Загалом, нове регулювання є більш детальним та точним, що може дати надію на те, що його реалізація не буде надто складною. Великою перевагою Закону про ОВД є його нова структура, яка відповідає його змісту. Різні правові інститути, такі як доступ до інформації, участь громадськості та ОВД, а також загальні або перехідні положення відтепер згруповані у восьми окремих розділах. Що стосується матеріальних та процедурних положень, то Закон про ОВД істотно змінив польську систему. Він не тільки передбачає можливість здійснення більше однієї процедури ОВД в окремих випадках, а й створює абсолютно новий адміністративний орган, на який покладається більшість обов'язків, пов'язаних з ОВД (Генеральна та Регіональні дирекції з питань охорони навколишнього середовища) [28, с. 88]. Відповідно до ст. 3 польського Закону «Про доступ до інформації про довкілля і його охорону, участь громадськості в охороні довкілля та оцінку впливу на довкілля» під оцінкою впливу на довкілля (*ocena oddziaływania na środowisko*) розуміється процедура щодо оцінки впливу на довкілля запланованого проекту, що включає, зокрема: а) перевірку звіту про вплив проекту на довкілля; б) отримання передбачених Законом висновків та погоджень; с) забезпечення можливостей участі громадськості в процедурі [29].

У Хорватії правова основа ОВД складається з: 1) Закону «Про охорону довкілля»; 2) Положення про ОВД; 3) Положення про інформацію та участь громадськості з питань, що стосуються довкілля. Слід звернути увагу на етап розгляду звіту з ОВД та прийняття висновку у Хорватії. Суб'єкт господарювання подає звіт з ОВД на розгляд до компетентного органу. Компетентний орган призначає Комісію, яка оцінює звіт з ОВД та висловлює свою позицію щодо прийнятності проекту для довкілля. Звіт з ОВД подається до Комісії не пізніше ніж за 7 днів до дати першого засідання, яке скликається головою. На засіданні

проектант, розробник та суб'єкт господарювання представляють звіт з ОВД та відповідають на всі запитання Комісії. У рамках засідання здійснюється виїзд на місце реалізації проекту. Якщо Комісія вважає, що звіт з ОВД є достатньої якості і що він містить достатні дані, з яких можливо оцінити, яким чином запланований проект вплине на довкілля та на громади, звіт з ОВД передається на громадське обговорення. Після громадського обговорення всі отримані коментарі надсилаються суб'єкту господарювання, який спільно з розробником та проектантом доопрацьовує звіт з ОВД та проект з урахуванням цих коментарів. Якщо суб'єкт господарювання вважає окремі зауваження необґрунтованими, він просить Комісію не приймати їх, надаючи відповідне пояснення. Проект не може бути змінений на вимогу Комісії без згоди суб'єкта господарювання. На наступному засіданні Комісія розглядає поправки до звіту з ОВД, а також обґрунтування щодо відхилення окремих пропозицій і зауважень та приймає висновок щодо прийнятності проекту для довкілля. Якщо Комісія вважає, що проект не є прийнятним для довкілля, тобто якщо вона оцінює його таким, що призведе до значного впливу на довкілля, якого неможливо уникнути або пом'якшити природоохоронними заходами, вона пропонує компетентному органу (Міністерство чи округ) відхилити заяву. У випадку, коли Комісія оцінює проект як прийнятний для довкілля, вона також пропонує природоохоронні заходи (умови) у своєму висновку. На підставі такої оцінки Комісії компетентний орган видає адміністративний акт-рішення про прийнятність проекту для довкілля [28, с. 107-108]. З огляду на вищезазначене, робимо висновок, що процес розгляду звіту з ОВД в Хорватії є найбільш конкретизованим. Він проводиться в два етапи: на першому – призначається Комісія, проводяться засідання, на яких є можливість поставити питання щодо проекту, здійснюється реальний виїзд на місце здійснення проекту, а вже потім здійснюється громадське обговорення. На другому етапі – Комісія розглядає поправки до звіту з ОВД, а також обґрунтування щодо відхилення окремих пропозицій і зауважень та приймає висновок щодо прийнятності проекту для довкілля. Також позитивним можна назвати обговорення всіх зауважень

громадськості разом з суб'єктом господарювання, а також погодження з ним зміни проекту у випадку необхідності.

Слід вказати, що в багатьох європейських країнах звіт з ОВД готують особи, які пройшли акредитацію або навчання, в Україні ж не встановлено жодних вимог до кваліфікації осіб або компаній, що готують звіти з ОВД.

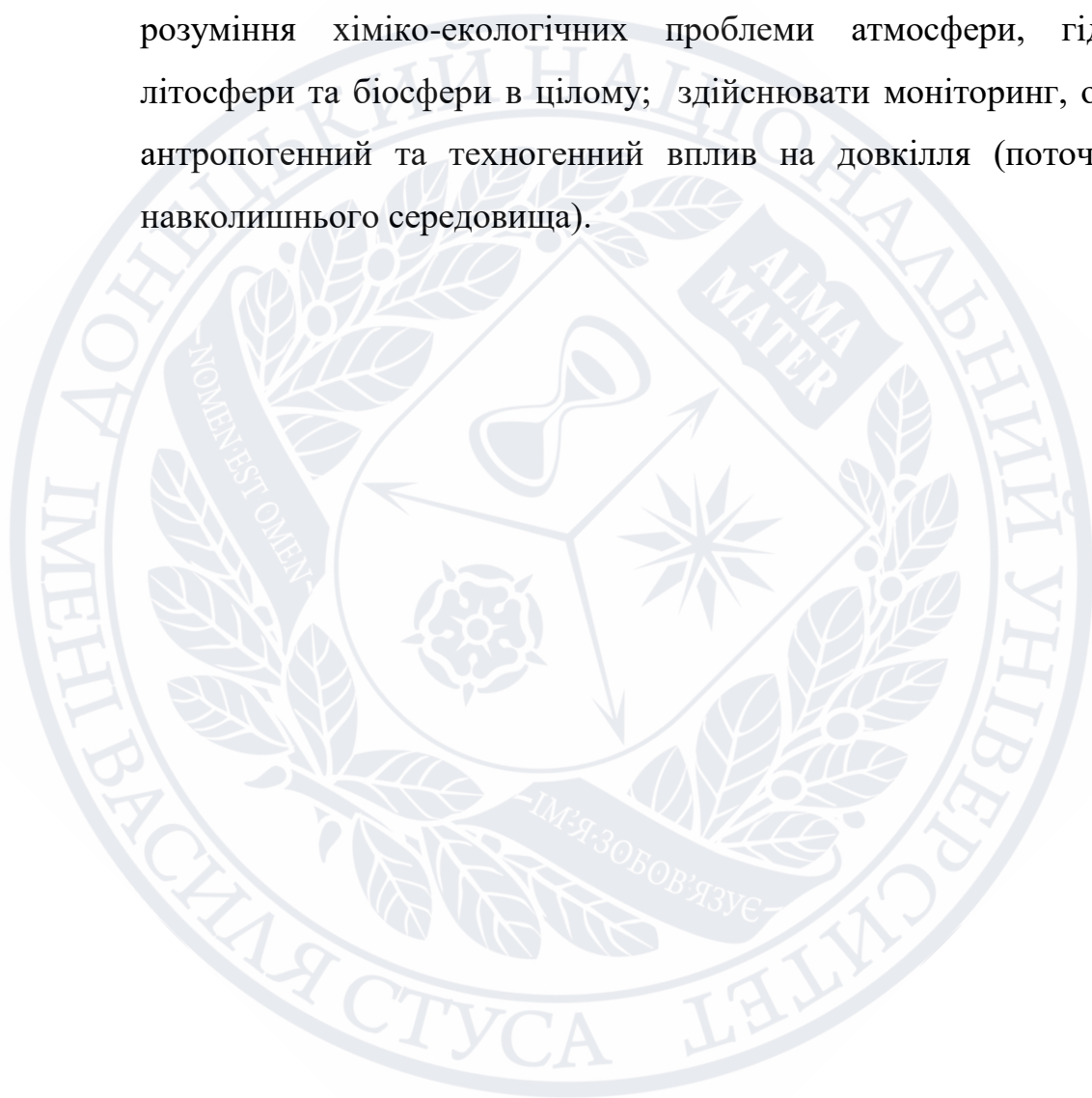
Слід зазначити, що Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу на довкілля окремих проєктів та програм та Директива 2011/92/ЄС про оцінку впливу окремих державних і приватних проєктів на навколишнє середовище не передбачають таких вимог, тому країни-члени ЄС самостійно обирали заходи, спрямовані на забезпечення якості звітів з ОВД. Наприклад, Кіпр, Мальта, Румунія, Хорватія впровадили обов'язкову акредитацію осіб, що готують звіт з ОВД, а у Данії відповідальним за підготовку звіту був визначений уповноважений державний орган з ОВД.

Що стосується міжнародного досвіду, то, наприклад, у Канаді відсутня вимога сертифікації осіб, що готують звіт з ОВД. Разом із тим, університети Канади пропонують навчальні програми з оцінки впливу на довкілля – як на рівні вищої, так і післядипломної освіти, а також сертифікатні програми. Окрім того, Канадська агенція з оцінки впливу на довкілля пропонує для всіх охочих дводенні тренінгові програми [30].

Проаналізувавши правове регулювання ОВД в ЄС та країнах ЄС, можна назвати наступні позитивні та перспективні напрями правового регулювання для України:

1. Створення комісії з розгляду звіту з ОВД, до повноважень якої можна віднести: перевірку достовірності даних, що містяться у звіті з ОВД; огляд місця провадження планової діяльності; подання зауважень та внесення змін до звіту з ОВД. Це сприяло б покращенню якості звітів з ОВД, повноті та достовірності даних, що в них містяться.
2. Визначення на рівні нормативно-правового акту вимог до фізичних осіб, які здійснюють підготовку звітів з ОВД, зокрема, передбачити такі вимоги:

- вища освіта за напрямками екологія, хімія, право, біологія, фізика, технології захисту навколишнього середовища, географія, геологія;
- досвід роботи у екологічній сфері не менше 5 років;
- володіння навичками застосовувати основні методи дослідження для встановлення складу, будови і властивостей речовин, інтерпретувати результати досліджень; інтегрувати знання з хімії для розуміння хіміко-екологічних проблеми атмосфери, гідросфери, літосфери та біосфери в цілому; здійснювати моніторинг, оцінювати антропогенний та техногенний вплив на довкілля (поточний стан навколишнього середовища).

РОЗДІЛ 2

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

2.1. Підготовка звіту з оцінки впливу на довкілля

Процедура ОВД розпочинається з повідомлення про планову діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації. Суб'єкт господарювання інформує уповноважений територіальний орган про намір провадити плановану діяльність та оцінку її впливу на довкілля шляхом подання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, у письмовій формі (на паперових носіях) та в електронному вигляді за місцем провадження такої діяльності. Повідомлення може бути подано особисто заявником (його представником), надіслано засобами поштового зв'язку або в електронній формі із застосуванням засобів електронних комунікацій. Уповноважений територіальний орган протягом трьох робочих днів з дня отримання повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, надсилає таке повідомлення до уповноваженого центрального органу та одночасно повідомляє про це суб'єкта господарювання, якщо планована діяльність:

- 1) визначена у частині другій статті 3 цього Закону або може мати значний транскордонний вплив;
- 2) може мати вплив на довкілля двох і більше областей (Автономної Республіки Крим) або замовником якої є обласна, Київська або Севастопольська міські державні адміністрації;
- 3) стосується зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, та/або рішення щодо затвердження (схвалення) якої приймається Кабінетом Міністрів України;
- 4) фінансуватиметься із залученням іноземних кредитів під державні гарантії (ст. 5 Закону України «Про ОВД»).

Після цього уповноважений територіальний, а у визначених законом випадках уповноважений центральний орган оприлюднює повідомлення про планову діяльність, протягом трьох робочих днів з дати надходження, у порядку та спосіб визначені ст. 4 Закону України «Про ОВД». Відповідно до ч. 6 ст. 5 Закону України «Про ОВД» повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, вноситься уповноваженим територіальним органом, а у випадках, визначених частинами третьою і четвертою цієї статті, - уповноваженим центральним органом до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля протягом трьох робочих днів з дня надходження. Г. В. Серова вважає, Єдиний реєстр з ОВД однією з головних новел Закону України «Про ОВД», що розширило можливості для участі громадськості на ранніх стадіях в обговоренні планованої діяльності, державних планів і програм. Реєстр надає процедуру онлайн, без прямого контакту між розробником і органом, вся інформація, що входить до Реєстру, є вільною. Реєстр містить всі документи, подані розробником, громадськістю або виданими органом [31, с. 101].

Протягом 20 робочих днів з дня офіційного оприлюднення повідомлення про плановану діяльність громадськість може надати уповноваженому територіальному органу, а у певних випадках уповноваженому центральному органу зауваження і пропозиції до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля. У разі отримання зауважень і пропозицій громадськості відповідний уповноважений орган повідомляє про них суб'єкту господарювання та надає йому копії зауважень і пропозицій протягом трьох робочих днів з дня їх отримання. Суб'єкт господарювання при підготовці звіту з оцінки впливу на довкілля враховує повністю, враховує частково або обґрунтовано відхиляє зауваження і пропозиції громадськості, надані в процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля [1]. Вбачається, що дана норма видається диспозитивною та надає можливість суб'єкту господарювання не врахувати пропозиції та зауваження громадськості.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про ОВД» суб'єкт господарювання забезпечує підготовку звіту з оцінки впливу на довкілля і несе відповідальність за достовірність наведеної у звіті інформації згідно з законодавством.

Підготовка суб'єктом господарювання звіту з ОВД розпочинається з визначення інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД. У одних випадках це здійснюється суб'єктом господарювання самостійно на власний розсуд, в інших – на вимогу суб'єкта господарювання або у разі здійснення оцінки транскордонного впливу на довкілля за процедурою держави походження – уповноважені органи надають суб'єкту господарювання обов'язкові умови щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД. Закон України «Про ОВД» детально регламентує цей елемент процедури, який називається «визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД». У міжнародній практиці, в тому числі у Директиві про ОВД, використовується термін «скоупінг» (scoping). Визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД, є важливим елементом процедури ОВД, адже сприяє покращенню якості ОВД, надає можливість суб'єктам ОВД відповідно до встановленої процедури ідентифікувати ключові впливи на довкілля та питання, які будуть визначальними у процедурі прийняття рішення щодо конкретної планованої діяльності, та обмежити у глибині дослідження ті, що є другорядними. Законом України «Про ОВД» передбачено можливість громадськості вже на цьому етапі брати участь у громадському обговоренні планованої діяльності та надавати письмові пропозиції та зауваження як до самої діяльності, так й безпосередньо щодо обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з ОВД. Рання участь громадськості, з одного боку, дає їй можливість реально впливати на рішення, що приймаються і суб'єктом господарювання, і уповноваженим органом, зокрема, шляхом надання пропозицій до планованої діяльності, змісту звіту з ОВД, обговорення виправданих альтернатив. З іншого боку, участь громадськості вже на цій стадії дозволяє уповноваженому органу і суб'єкту господарювання на ранньому етапі

визначити коло основних проблемних питань, що турбують громадськість, відповідно, врахувати їх (з меншими ризиками й затратами) під час підготовки звіту з ОВД та на подальших етапах проектування чи провадження планованої діяльності [32, с. 57-58].

Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про ОВД» звіт повинен містити наступні складові: опис планової діяльності; опис виправданих альтернатив; опис поточного стану довкілля (базовий сценарій) та опис його ймовірної зміни без здійснення планованої діяльності; опис факторів довкілля, які ймовірно зазнають впливу з боку планованої діяльності та її альтернативних варіантів, у тому числі здоров'я населення, стан фауни, флори, біорізноманіття, землі (у тому числі вилучення земельних ділянок), ґрунтів, води, повітря, кліматичні фактори (у тому числі зміна клімату та викиди парникових газів), матеріальні об'єкти, включаючи архітектурну, археологічну та культурну спадщину, ландшафт, соціально-економічні умови та взаємозв'язки між цими факторами; опис і оцінку можливого впливу на довкілля планованої діяльності, зокрема величини та масштабів такого впливу (площа території та чисельність населення, які можуть зазнати впливу), характеру (за наявності - транскордонного), інтенсивності і складності, ймовірності, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу (включаючи прямий і будь-який опосередкований, побічний, кумулятивний, транскордонний, короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, постійний і тимчасовий, позитивний і негативний вплив); опис методів прогнозування, що використовувалися для оцінки впливів на довкілля; опис передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення значного негативного впливу на довкілля, у тому числі (за можливості) компенсаційних заходів; опис очікуваного значного негативного впливу діяльності на довкілля, зумовленого вразливістю проекту до ризиків надзвичайних ситуацій, заходів запобігання чи пом'якшення впливу надзвичайних ситуацій на довкілля та заходів реагування на надзвичайні ситуації; визначення усіх труднощів (технічних недоліків, відсутності достатніх технічних засобів або знань),

виявлених у процесі підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля; усі зауваження і пропозиції, що надійшли до уповноваженого територіального органу; стислий зміст програм моніторингу та контролю щодо впливу на довкілля під час провадження планованої діяльності, а також (за потреби) планів післяпроектного моніторингу; резюме нетехнічного характеру інформації розраховане на широку аудиторію; список посилань із зазначенням джерел, що використовуються для описів та оцінок, що містяться у звіті з оцінки впливу на довкілля. Суб'єкт господарювання подає звіт з оцінки впливу на довкілля та оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля в письмовій формі на паперових носіях та в електронному вигляді, а також визначену суб'єктом господарювання іншу додаткову інформацію, необхідну для розгляду звіту, за місцем провадження планованої діяльності уповноваженому територіальному органу, а у випадках, визначених частинами третьою і четвертою статті 5 цього Закону, - уповноваженому центральному органу. Згідно з ч. 8 ст. 6 Закону України «Про ОВД» звіт з оцінки впливу на довкілля підписується всіма його авторами (виконавцями) із зазначенням їхньої кваліфікації та зберігається в Єдиному реєстрі з оцінки впливу на довкілля протягом усього часу провадження планованої діяльності, але не менш як п'ять років з дня отримання рішення про провадження планованої діяльності [1].

Варто зазначити, що на сьогодні Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України розроблено проект Методичних рекомендацій з підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля гідроелектростанцій потужністю до 10 МВт на річках (малих гідроелектростанцій) [33], а також проект Методичних рекомендацій з підготовки звіту з ОВД для теплових електростанцій та інших потужностей для виробництва енергії тепловою потужністю 50 МВт і більше з використанням органічного палива [34]. Залишається сподіватися, що ці рекомендації допоможуть суб'єктам господарювання при підготовці звітів з ОВД, а також було б доцільно розробити Методичні рекомендації з підготовки звітів з ОВД для кожного виду діяльності, який відлягає проходженню ОВД.

Проблемним питанням є, те що часто у звітах з ОВД міститься недостоварна інформація, незавжди відображається реальний вплив на довкілля. Цю проблему можна виявити розглянувши рішення суду щодо визнання протиправними та скасування висновків з ОВД. Зокрема, Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням від 18 березня 2020 р. у справі № 260/771/19 визнав протиправним та скасував висновок з ОВД, одним із мотивів скасування висновку було те, що звіт містив недостовірну та неповну інформацію [35]. Аналогічне рішення було винесене Вінницьким окружним адміністративним судом від 17 грудня 2019 р. у справі № 120/2553/19-а [36]. Вирішити дану проблему можна встановивши вимоги до осіб, які готують звіт з ОВД, а також надати уповноваженому органу (місцевим державним адміністраціям) повноваження, щодо перевірки достовірності даних зазначених у звіті з ОВД.

Розглянувши етап підготовки звіту з ОВД потрібно підсумувати наступне. Цей етап розпочинається з повідомлення суб'єкта господарювання про намір здійснювати планову діяльність, потім суб'єкт господарювання готує та подає звіт з ОВД разом з оголошенням про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля. Наступним кроком є внесення звіту в ЄДР з ОВД. Участь громадськості є важливою вже на цьому етапі, адже на цьому етапі громадськість має право подавати зауваження та пропозиції з приводу планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Проблемним питанням є, те що часто у звітах з ОВД міститься недостовірна інформація, незавжди відображається реальний вплив на довкілля. Варіантом вирішення цієї проблеми є встановлення вимог до осіб, які забезпечують підготовку звіту.

2.2. Громадське обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля

Громадське обговорення планованої діяльності після подання звіту з оцінки впливу на довкілля починається з дня офіційного оприлюднення

оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля та надання громадськості доступу до звіту з оцінки впливу на довкілля для ознайомлення в порядку, і триває не менше 25 робочих днів і не більше 35 робочих днів [1]. Громадське обговорення планованої діяльності після подання звіту з оцінки впливу на довкілля проводиться у формі громадських слухань та у формі надання письмових зауважень і пропозицій (у тому числі в електронному вигляді).

Уповноважений центральний орган або уповноважений територіальний орган забезпечує проведення громадських слухань у процесі громадського обговорення планованої діяльності шляхом:

- оприлюднення оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля, а в разі необхідності - оголошення про проведення повторних громадських слухань;
- проведення громадських слухань;
- розгляду, повного врахування, часткового врахування або обґрунтованого відхилення зауважень і пропозицій громадськості, отриманих під час громадських слухань;
- підготовки і оприлюднення шляхом внесення до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля звіту про громадське обговорення.

Відповідно до Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 989, уповноважений центральний орган або уповноважений територіальний орган може залучати до проведення громадських слухань організатора громадських слухань.

Організатор громадських слухань визначається уповноваженим центральним або уповноваженим територіальним органом один раз на рік на конкурсній основі за договором з урахуванням вимог Закону України «Про публічні закупівлі». Організатором громадських слухань може бути юридична особа або фізична особа – підприємець, яка має досвід у сфері охорони довкілля не менше двох років та людські і технічні ресурси, необхідні для забезпечення

проведення громадських слухань у відповідному регіоні або регіонах. Організатор громадських слухань повинен бути незалежним, об'єктивним та неупередженим і не мати потенційного конфлікту інтересів щодо планованої діяльності в розумінні Закону України «Про запобігання корупції».

Організатор громадських слухань:

- проводить громадські слухання відповідно до Закону України «Про ОВД» та цього Порядку;
- реєструє учасників громадських слухань у журналі (відомості) реєстрації учасників за формою;
- реєструє виступи учасників громадських слухань у журналі (відомості) реєстрації виступів за формою;
- забезпечує аудіо- та/або відеофіксацію ходу громадських слухань;
- здійснює головування під час громадських слухань;
- готує протокол громадських слухань за формою.

Під час громадського обговорення планованої діяльності може проводитися одне або більше громадських слухань. Кількість громадських слухань визначається суб'єктом господарювання з урахуванням масштабів очікуваного впливу [37].

Відповідно до п. 8 ст. 7 Закону України «Про ОВД» витрати, пов'язані з проведенням громадського обговорення, несе суб'єкт господарювання. Наказом Мінприроди встановлено розмір плати за проведення громадського обговорення. Розмір плати за проведення громадського обговорення залежить від двох чинників, від категорії планової діяльності та від виду обговорення, залежно від кількості областей, на яких здійснюватиметься діяльність, а також у разі транскордонного впливу [38].

Для фіксації перебігу та результатів участі громадськості як обов'язкового елементу процедури оцінки впливу на довкілля уповноважений орган складає звіт про громадське обговорення, який є невід'ємною частиною висновку із оцінки впливу на довкілля (частина 7 статті 7 Закону України «Про ОВД»). У

європейських країнах ця інформація, як правило, подається у самому висновку із оцінки впливу на довкілля. Автори українського закону вирішили його виділити в окремий документ, який, тим не менше, напряду пов'язаний із висновком із оцінки впливу на довкілля. Звіт про громадське обговорення вміщує інформацію про проведену процедуру участі громадськості (відомості про інформування громадськості, про отримані письмові зауваження і пропозиції, про проведені громадські слухання) та результати аналітичної роботи уповноваженого органу по розгляду і врахуванню зауважень і пропозицій громадськості (таблиця врахування). Звіт про громадське обговорення служить джерелом інформації про виконання уповноваженим органом своїх обов'язків по забезпеченню участі громадськості у процедурі оцінки впливу на довкілля [14, с. 43].

На виконання вимог частини сьомої статті 7 та частини 2-1 статті 17 Закону України «Про ОВД» наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 16 вересня 2020 р. № 145 затверджено нову форму звіту з громадського обговорення планової діяльності [39].

Громадське обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля проводиться з метою виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до планованої діяльності. Громадськість має право подавати будь-які зауваження чи пропозиції, які, на її думку, стосуються планованої діяльності, без необхідності їх обґрунтування [1]. У науці склалося неоднозначне ставлення до громадського обговорення у процесі ОВД, на яке слід звернути увагу. С. О. Костик вважає громадське обговорення у процесі ОВД своєрідною можливістю почути голос громади, оцінити можливі ризики перед здійсненням планової діяльності [40, с. 83]. Також позитивно оцінює дану процедуру Ю. І. Самойленко, який вважає, що передбачена процедура участі громадськості в процесі оцінки впливу на довкілля, гарантує, що негативний вплив на навколишнє середовище і здоров'я людини буде глибоко та детально проаналізований перед початком великомасштабних робіт і врахований при прийнятті остаточного рішення [41, с. 114]. Проте, критично відносяться до громадського обговорення у процесі ОВД такі науковці як А. С. Євстігнєєв, О. Г. Мороз. Так, А. С. Євстігнєєв, зазначає,

що не зважаючи на приділення важливого значення в процедурі ОВД громадськості, Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» чітко не встановлює процедуру проведення відповідного громадського обговорення, що дає можливості для зловживань при його проведенні (насамперед, у формі імітації такого обговорення, проведення його із залученням «потрібних» представників «громадськості»). Більш того, положеннями Закону України «Про ОВД» навіть не передбачається детальне аргументування відповідних органом при прийнятті рішення з оцінки впливу на довкілля мотивів відхилення позиції громадськості, передбачено лише «розгляд та взяття до уваги» звіту про результати названого обговорення, без жодної деталізації, що ж саме мається на увазі, які є підстави для врахування (повного, часткового) наведених аргументів або їх відхилення [18, с. 59-60]. О. Г. Мороз, зауважує, що не завжди така громадська участь є адекватною, а її результати об'єктивними та обґрунтованими. Не виключається ймовірність внутрішньої неоднорідності публічного (суспільного) екологічного інтересу. Спірний об'єкт може бути незручним для одних і, навпаки, дуже зручним і бажаним для інших учасників процесу [42, с. 111].

На підставі вищезазначеного, можна зробити висновок, що хоча процедура громадського обговорення у процесі ОВД передбачена законодавством, проте на практиці її ефективність є сумнівною. Доцільно передбачити у Законі України «Про ОВД» обов'язкову участь у громадському обговоренні осіб з достатнім рівнем знань, залежно від виду діяльності, який планується провадитися (інженерів, технологів, біологів, екологів і т. д.) для того, щоб пропозиції і зауваження щодо впливу планової діяльності були обґрунтованими. Адже, люди без відповідних знань не можуть реально оцінювати можливий негативний вплив діяльності на довкілля. Наприклад, у разі плануванні будівництва установки для виробництва вибухових речовин, до громадського обговорення обов'язково повинен залучатися фахівець у сфері хімічної промисловості. Обов'язок щодо перевірки рівня знань та залучення відповідного фахівця покласти на організатора громадських слухань.

Ще одним актуальним питанням на сьогодні є проведення громадського обговорення під час карантину. Верховна Рада 18 червня 2020 року прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон доповнює статтю 17 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» частиною 2-1 [1]. Передбачається, що у період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України у зв'язку із запобіганням поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), громадське обговорення планованої діяльності після подання звіту з оцінки впливу на довкілля проводиться виключно у формі надання письмових зауважень і пропозицій, у тому числі в електронному вигляді. Громадські слухання не проводимуться та не призначатимуться на дати, що припадають на період дії карантину. Заплановані громадські слухання, дата проведення яких припадає на період дії карантину, будуть вважатися такими, що не відбулися, і повторно не проводяться. Слід зауважити, що такі зміни можуть негативно вплинути на об'єктивність та обґрунтованість рішень прийнятих на основі лише письмових зауважень. Також, варто зазначити, що суб'єкт господарювання фактично повинен буде сплатити кошти за громадське обговорення, яке реально не відбулося.

За інформацією Мінприроди станом на 18 березня 2019 року в Україні в Україні кількість розпочатих справ з ОВД сягає 2500 справ, а кількість громадських обговорень близько 500. Тобто вбачається низька активність громадян у процедурі ОВД. За даними Єдиного реєстру ОВД у більшості випадків у звітах з громадського обговорення зазначено, що зауважень та пропозицій від громадськості не надходило. Наприклад, громадська організація «Українська природоохоронна група» у Звіті з громадського обговорення по справі № 2019874267 щодо планової діяльності ДП "Клавдієвський лісгосп" запропонувала заборонити проведення планової діяльності у межах усіх таксаційних виділів з деревостаном віком 130 років і більше, заборонити пданову діяльність в межах відтворювальних ділянок мисливських господарств,

заборонити планову діяльність в межах природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, а також в межах рекреаційно-охдоровчих лісів, а також інші пропозиції, які були повністю враховані Мінприроди.

Таким чином, громадське обговорення планованої діяльності проводиться у формі громадських слухань та у формі надання письмових зауважень і пропозицій. Для проведення громадського обговорення залучається організатор громадських слухань. За результатами громадського обговорення уповноважений орган забезпечує підготовку звіту з громадського обговорення, який заноситься до ЄДР з ОВД.

Проблемними питанням цього етапу ОВД є низька зацікавленість громадськості в процедурі ОВД. Варіантом її вирішення може бути інформування громадськості про надані їй права щодо можливості подання зауважень і пропозицій з приводу планової діяльності. Таке інформування може відбуватися шляхом розміщення інформації в ЗМІ, на телебаченні, в соціальних мережах.

З метою здійснення комплексної оцінки звіту ОВД, в тому числі з боку громадськості, запропоновано запровадити обов'язкову участь у громадському обговоренні осіб, що володіють спеціальними знаннями та мають досвід роботи в певній галузі залежно від виду діяльності, який планується провадитися (інженерів, технологів, біологів, екологів і т. д.).

2.3. Аналіз звіту про ОВД та прийняття рішення про провадження планованої діяльності

Наступним етапом є аналіз звіту з ОВД. Зазвичай, органом, що проводить аналіз звіту та готує висновок із ОВД, є структурний підрозділ облдержадміністрації, що відповідає за питання охорони довкілля, за місцем розміщення планованої діяльності. Щодо усіх видів діяльності, передбачених у першому переліку, оцінка звіту та видача висновку із ОВД належить до

компетенції Мінприроди. Аналізують звіти з ОВД уповноважені органи силами своїх фахівців. Тим не менше, закон дозволяє органам створювати експертні комісії, члени яких можуть залучатися до процедур оцінки впливу. Такі комісії будуть консультативно-дорадчими органами, тобто не прийматимуть жодних рішень, але надаватимуть органам експертну допомогу у сферах своїх спеціальних знань [17, с. 17].

Висновок з ОВД є документом дозвільного характеру, він передбачений пунктом 4 Додатку до Закону України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» [43]. Відповідно до Закону України «Про ОВД» суб'єкт господарювання передає документацію уповноваженому територіальному органу або уповноваженому центральному органу для отримання висновку з ОВД згідно з Порядком передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026 [44]. Висновок із оцінки впливу на довкілля готується відповідно до обов'язкової форми, встановленої у додатку 5 до цього Порядку.

Розглядаючи матеріали, зібрані в процесі оцінки впливу на довкілля, уповноважений орган оцінює: 1) вплив планованої діяльності на довкілля, зокрема оцінює величину та масштаби такого впливу (площа території та чисельність населення, які можуть зазнати впливу), характеру (у тому числі — транскордонного), інтенсивності і складності, ймовірності, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу (включаючи прямий і будь-який опосередкований, побічний, кумулятивний, транскордонний, короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, постійний і тимчасовий, позитивний і негативний впливи); 2) передбачені заходи, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення впливу на довкілля, та визначає недопустимість провадження планованої діяльності («негативний висновок») або допустимість планованої діяльності та екологічні умови її провадження («позитивний висновок»). Таким чином, «негативний» висновок із оцінки впливу на довкілля забороняє реалізацію планованої діяльності у формі

територіальних і технологічних рішень, запропонованих суб'єктом господарювання, а «позитивний» висновок – рзакріплює обов'язкові мінімальні «екологічні параметри» планованої діяльності, які не можуть знижуватися на наступних стадіях проектування, під час будівництва чи експлуатації об'єкта [11, с. 46].

При підготовці висновку з ОВД уповноважений орган розглядає та бере до уваги звіт з оцінки впливу на довкілля та звіт про громадське обговорення (ч. 3 ст. 9 Закону України «Про ОВД»). З формулювання «розглядає та бере до уваги звіт» незрозуміло чи зобов'язаний уповноважений орган врахувати чи тільки бере до уваги, що є проблемним питанням. Для вирішення цієї проблеми варто замінити дане формулювання та викласти в Законі України «Про ОВД» наступним чином: «При підготовці висновку з ОВД уповноважений орган зобов'язаний врахувати звіт з оцінки впливу на довкілля та звіт про громадське обговорення».

В описовій частині висновку з оцінки впливу на довкілля наводиться інформація про:

- 1) здійснену процедуру оцінки впливу на довкілля;
- 2) врахування звіту з оцінки впливу на довкілля;
- 3) враховані та відхилені зауваження та пропозиції, що надійшли під час громадського обговорення (п. 4 ст. 9 Закону України «Про ОВД») [1].

У висновку з ОВД уповноважений орган:

- 1) зазначає тип, основні характеристики та місце провадження планованої діяльності;
- 2) визначає допустимість чи обґрунтовує недопустимість провадження планованої діяльності;
- 3) встановлює умови використання території та природних ресурсів під час виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності;

4) встановлює умови щодо охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки під час виконання підготовчих і будівельних робіт та провадження планованої діяльності;

5) встановлює умови щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та усунення їх наслідків;

6) встановлює умови щодо зменшення транскордонного впливу планованої діяльності, щодо якої здійснювалася процедура оцінки транскордонного впливу;

7) якщо з оцінки впливу на довкілля випливає необхідність:

- здійснення компенсаційних заходів - покладає обов'язок із здійснення таких заходів;
- запобігання, уникнення, зменшення (пом'якшення), усунення, обмеження, а також моніторингу впливу планованої діяльності на довкілля - покладає обов'язок із здійснення відповідних дій;
- здійснення додаткової оцінки впливу на довкілля на іншій стадії проектування – визначає строки та обґрунтовує вимоги щодо її здійснення; додаткова оцінка впливу на довкілля здійснюється за процедурою, передбаченою цим Законом;
- здійснення післяпроектного моніторингу - визначає порядок, строки та вимоги до його здійснення.

Висновок з оцінки впливу на довкілля надається суб'єкту господарювання безоплатно протягом 25 робочих днів з дня завершення громадського обговорення, а в разі здійснення процедури оцінки транскордонного впливу - з дня завершення цієї процедури та затвердження рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля. До висновку з оцінки впливу на довкілля додається звіт про громадське обговорення (п. 6 ст. 9 Закону України «Про ОВД»). Уповноважений орган оприлюднює висновок з ОВД протягом трьох робочих днів з дня його прийняття та протягом цього ж строку вносить його до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля (п. 7 ст. 9 Закону України «Про ОВД»). Слід зазначити, що Закон України «Про ОВД» не містить підстав для відмови у видачі висновку, проте такі підстави зазначені у ч. 5 ст. 4-

1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», підставами для відмови у видачі документа дозвільного характеру є:

- подання суб'єктом господарювання неповного пакета документів, необхідних для одержання документа дозвільного характеру, згідно із встановленим вичерпним переліком;
- виявлення в документах, поданих суб'єктом господарювання, недостовірних відомостей;
- негативний висновок за результатами проведених експертиз та обстежень або інших наукових і технічних оцінок, необхідних для видачі документа дозвільного характеру.

Законом можуть встановлюватися інші підстави для відмови у видачі документа дозвільного характеру. Відмова у видачі документа дозвільного характеру за підставами, не передбаченими законами, не допускається [45].

Проте на практиці підрозділи з питань екології та природних ресурсів місцевих державних адміністрацій часто неправомірно приймають рішення про відмову у видачі висновку з ОВД. Зокрема, ТОВ «Вотерструм», яке планувало будівництво мікро ГЕС та розробило звіт з ОВД, повідомило про планову діяльність, провело громадські обговорення, за результатами якого пропозиції були враховані. Після проходження даних етапів ТОВ «Вотерструм» звернувся до Департаменту екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації за наданням документа дозвільного характеру - висновку з оцінки впливу на довкілля. Однак, Департамент екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації відмовив у видачі такого документа, при цьому, не керувався вичерпними підставами для такого рішення, що визначені чинним законодавством України. Після чого ТОВ «Вотерструм» звернулося до Львівського окружного адміністративного суду з позовом до Департаменту екології та природних ресурсів Львівської обласної державної адміністрації про визнання протиправним та скасування рішення, визнання протиправною бездіяльності, зобов'язання до вчинення дій. Судом позов було задоволено повністю [46]. Також з аналогічним позовом звернувся ФОП до

управління екології та природних ресурсів Черкаської обласної державної адміністрації. ФОП також розробив звіт з ОВД, повідомив про планову діяльність, були проведені громадські обговорення. Проте, управління екології та природних ресурсів Черкаської ОДА прийняло рішення про відмову у видачі висновку з ОВД. Черкаський окружний адміністративний суд задовільнив позов повністю [47].

Отже, вбачається, що існує проблема прийняття неправомірного рішення підрозділами з питань екології та природних ресурсів місцевих державних адміністрацій про відмову у видачі документу дозвільного характеру, яка призводить до того, що суб'єкти господарювання, які мають намір здійснювати планову діяльність повинні звертатися до суду за захистом своїх прав. Також дана проблема спричиняє такі негативні наслідки як стягнення судового збору з відповідних підрозділів екології та природних ресурсів, тобто за рахунок державного бюджету.

Для вирішення даної проблеми доцільно внести зміни до Закону України «Про ОВД» та встановити вичерпний перелік підстав для прийняття рішення про відмову у видачі висновку з ОВД. Чітко встановити строки для прийняття рішення про відмову у видачі документу дозвільного характеру [48, с. 67-70].

За результатами дослідження публікації «Які бувають причини відмов у видачі висновків з оцінки впливу на довкілля: аналіз справ» в журналі «Ecobusiness. Екологія підприємства» було з'ясувано також інші підстави для відмови у видачі висновків з ОВД [49]. Так, у справі № 2019653783 у відмові видачі висновку з ОВД, для видобування корисних копалин відкритим способом (експлуатація кар'єру), одним із зауважень було те, що «у звіті з ОВД відсутні відомості щодо наявності типового проекту, який є основою тривалого ведення вибухових робіт за незмінних умов і містить загальні технічні рішення з ефективного та безпечного використання енергії вибуху та паспорту проведення вибуху за типових умов, який повинен складатися на підставі даних типового проекту з урахуванням конкретних особливостей об'єкта руйнування або обробки (вимоги наказу Міністерства енергетики та вугільної промисловості

України від 18.03.2013 № 469 «Про затвердження Технічних правил ведення вибухових робіт на денній поверхні»). Проте п. 2.2 вищезазначеного наказу передбачає «Внести наказ до Державного реєстру нормативно-правових актів з питань охорони праці». Виникає ряд логічних запитань: яке відношення має дане зауваження до впливу на довкілля? Чи входить дане питання до компетенції центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища? Чи є відомості про «типовий проект» в інших звітах, за якими передбачається здійснення планованої діяльності з використанням вибухових робіт і які отримали позитивні висновки з ОВД? Якщо Закон України «Про ОВД» передбачає оцінку саме планованої діяльності, то як можна відмовляти у видачі висновку з ОВД на підставі лише припущення «експерта» про можливу відсутність такого проекту на підприємстві на даний час? Зрештою, якщо «експерт» вважає, що дане питання входить до його компетенції і є вкрай важливим з точки зору впливу на довкілля, то розроблення такого проекту цілком можна передбачити екологічними умовами і видати підприємству висновок, а не створювати абсолютно штучні перепони у реалізації виробничої діяльності [49].

У зауваженнях 5 і 6 Мінприроди вимагає надання підтверджуючих відомостей щодо відсутності в межах території родовища зон рекреації, культурних ландшафтів, пам'яток архітектури, історії, культури, об'єктів природно-заповідного фонду, земель зарезервованих для наступного заповідання, об'єктів екомережі. При цьому «експерти» посилаються на «положення» законів України «Про охорону культурної спадщини» [50], «Про охорону археологічної спадщини» [51], «Про природно-заповідний фонд» [52] і не конкретизують в яких саме статтях нормативних документів містяться такі «положення». Проте:

- по-перше, сфера дії жодного із вищезазначених законів не поширюється на підготовку та зміст звіту з ОВД;

- по-друге, жоден із перерахованих законів, а також Закон України «Про ОВД» таких «підтверджуючих відомостей» не вимагає;
- по-третє, не зрозуміло, що саме має на увазі чиновник під терміном «підтверджуючі відомості», хто, за якою процедурою, такі відомості повинен надавати;
- по-четверте, відповідно до частини першої, статті 6 Закону України «Про ОВД» відповідальність за достовірність наведеної у звіті з ОВД інформації несе саме суб'єкт господарювання, а не чиновник. Якщо ж «експерт» виявив в межах впливу планованої діяльності, наприклад об'єкт ПЗФ і будь-який недопустимий вплив на нього, тільки в такому випадку він може зробити відповідне зауваження, належним чином обґрунтувавши його згідно вимог чинного законодавства [53].

Тобто можна побачити, що на практиці Мінприроди відмовляє у видачі висновків з ОВД, на підставі необґрунтованих зауважень та не об'єктивних причин.

Наступним етапом після отримання висновку є отримання рішення про провадження планової діяльності. Для цього суб'єкт господарювання подає звіт з оцінки впливу на довкілля, звіт про громадське обговорення та висновок з оцінки впливу на довкілля до органу державної влади або органу місцевого самоврядування для отримання рішення про провадження планованої діяльності, яке є підставою для початку провадження цієї діяльності, встановлює (затверджує) параметри та умови провадження планованої діяльності і приймається у формі документа дозвільного характеру або іншого акта органу державної влади чи органу місцевого самоврядування у порядку, встановленому законодавством для відповідних рішень (стаття 11 Закону) [1]. Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про ОВД» органи державної влади та органи місцевого самоврядування, приймаючи рішення про провадження планованої діяльності, зобов'язані врахувати висновок з оцінки впливу на довкілля. У рішенні про провадження планованої діяльності зазначається, що екологічні умови провадження планованої діяльності визначені у висновку з оцінки впливу на

довкілля. За рішенням органу державної влади або органу місцевого самоврядування рішення про провадження планованої діяльності може включати екологічні умови провадження планованої діяльності.

Рішення про провадження планової діяльності являє собою дозвіл або заборону провадити таку діяльність. Наприклад, ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ» отримало Дозвіл на виконання будівельних робіт № ІУ013201008439 від 08.10.2020р., виданого Державною архітектурно-будівельною інспекцією України стосовно проекту «Сортопрокатний цех №1. Реконструкція будівлі ПС 250-1 (з заміною виткоукладчиків) на території ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за адресою: Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, Металургійний район, вул. Криворіжсталі, 148» на підставі Висновку з оцінки впливу на довкілля № 7-03/12-20191222656/1 від 10.06.2019 р. виданого Міністерством екології та природних ресурсів України. Дозвіл на виконання будівельних робіт № ІУ013201008439 від 08.10.2020 р. опубліковано 08.10.2020р. в Реєстрі Державної архітектурно-будівельної інспекції України на офіційному вебсайті [54].

У разі якщо законодавством не передбачається прийняття рішення про провадження планової діяльності після отримання висновку з ОВД у якому визначено допустимість провадження планованої діяльності, тоді висновок з ОВД вважається рішенням про провадження планованої діяльності. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування оприлюднюють інформацію про рішення про провадження планованої діяльності протягом трьох робочих днів з дня його прийняття та забезпечують громадськості можливість ознайомлення з ним. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення про провадження планованої діяльності надають інформацію про нього уповноваженим органам, які ухвалювали висновок з оцінки впливу на довкілля. Інформація про рішення про провадження планованої діяльності вноситься уповноваженими органами до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля протягом трьох робочих днів з дня її отримання (стаття 11 Закону) [1].

Висновок з оцінки впливу на довкілля, інші рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади або органів місцевого самоврядування у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля можуть бути оскаржені будь-якою фізичною чи юридичною особою в судовому порядку. Порушення процедури здійснення оцінки впливу на довкілля, безпідставне та необґрунтоване неврахування чи неналежне врахування результатів участі громадськості, інші порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля є підставами для скасування висновку з оцінки впливу на довкілля та рішення про провадження планованої діяльності в судовому порядку (стаття 12 Закону) [1].

Якщо це передбачено висновком з оцінки впливу на довкілля, суб'єкт господарювання забезпечує здійснення післяпроектного моніторингу з метою виявлення будь-яких розбіжностей і відхилень у прогнозованих рівнях впливу та ефективності заходів із запобігання забрудненню довкілля та його зменшення. Порядок, строки і вимоги до здійснення післяпроектного моніторингу визначаються у висновку з оцінки впливу на довкілля. У разі виявлення значного негативного впливу діяльності на життя і здоров'я населення чи довкілля та якщо такий вплив не був оцінений під час здійснення оцінки впливу на довкілля та/або істотно змінює результати оцінки впливу цієї діяльності на довкілля, рішення про провадження такої планованої діяльності за рішенням суду підлягає скасуванню, а діяльність - припиненню (стаття 13 Закону) [1]. З приводу післяпроектного моніторингу виникають певні проблеми, зокрема, О. Є. Михайський зазначає, що післяпроектний моніторинг є обов'язковим лише тоді коли це передбачено у висновку з ОВД, але якщо моніторинг не передбачений висновком, він не є обов'язковим, що є неприпустимо в контексті видобування сланцевого газу. Також науковець зауважує, що не визначено поняття «значний негативний вплив» та зазначає, що така ж проблема існувала і в екологічній експертизі. Ще одним суперечливим положенням післяпроектного моніторингу є те що, суб'єктом проведення післяпроектного моніторингу є суб'єкт господарювання, що виникає питання наскільки об'єктивним буде такий моніторинг? О. Є. Михайський пропонує вирішити ці питання наступним чином:

доречно було б створити стандарт, яким закріпити допустиму різницю для кожного виду викидів між прогнозованим забрудненням та фактичним (що визначаються у висновку з ОВД), у разі перевищення якого трактувати це як «значний негативний вплив» та мати підставу для того, щоб у судовому порядку скасувати рішення про провадження планової діяльності; необхідне формування загального порядку післяпроектного моніторингу, а також передачі повноважень проведення такого моніторингу державними органами [55, с. 113]. Погоджуючись з думкою науковця, слід додати, що доцільно було б передбачити у Законі України «Про ОВД» перелік найбільш небезпечних видів діяльності, які обов'язково повинні проводити післяпроектний моніторинг незалежно від того передбачено це висновком з ОВД чи ні.

Таким чином, провідна роль у наданні дозволу на здійснення планованої діяльності, що може шкідливо впливати на стан довкілля, належить саме уповноваженому органу сфері охорони навколишнього середовища (Мінприроди чи місцевій державній адміністрації). Виходячи з положень ч. 3 ст. 9 Закону України «Про ОВД» при підготовці висновку з ОВД уповноважений орган розглядає та бере до уваги звіт з оцінки впливу на довкілля та звіт про громадське обговорення. Обгрунтовано доцільність внесення до Закону «Про ОВД» положення про обов'язковість врахування даних звіту з ОВД та звіту про громадське обговорення уповноваженим органом. У випадку неврахування зауважень, поданих під час громадського обговорення, уповноважений орган повинен обгрунтувати це в своєму висновку.

Висновок з ОВД є документом дозвільного характеру та має обов'язкові структурні елементи. Висновок з ОВД оприлюднюється шляхом внесення до в ЄДР з ОВД.

Після отримання висновку з ОВД суб'єкт господарювання має отримати рішення про провадження планової діяльності. Для цього він подає звіт з оцінки впливу на довкілля, звіт про громадське обговорення та висновок з оцінки впливу на довкілля до органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, уповноваженого на видачу документу дозвільного характеру.

При видачі рішення про провадження планової діяльності органи державної влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані врахувати висновок з ОВД.

З аналізу судової практики встановлено, що на практиці часто має місце неправомірна відмова підрозділів з питань екології та природних ресурсів місцевих державних адміністрацій та Мінприроди у видачі висновків з ОВД. При цьому зазначені органи посилаються на неможливість визначити допустимість чи обґрунтувати недопустимість провадження планової діяльності та визначити екологічні умови її провадження, що не відноситься до підстав для відмови, що передбачені Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності». При цьому у Законі України «Про ОВД» відсутні положення щодо підстав для відмови у наданні висновку. В зв'язку з цим запропоновано визначити в Законі «Про ОВД» вичерпний перелік підстав для прийняття рішення про відмову у видачі висновку з ОВД, а також чітко встановити строки для прийняття рішення про відмову у видачі висновку з ОВД.

Також для уникнення можливих негативних наслідків після початку здійснення планової діяльності варто внести зміни до Закону України «Про ОВД» та зробити післяпроектний моніторинг обов'язковим для усіх видів діяльності, що включені до Першої категорії видів планованої діяльності, що потребують проходження ОВД.

РОЗДІЛ 3

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Відповідно до статті 15 Закону України «Про ОВД» зазначено, що правопорушеннями у сфері оцінки впливу на довкілля є:

- 1) надання завідомо неправдивих чи неповних відомостей про вплив на довкілля планованої діяльності;
- 2) порушення встановленої законодавством процедури здійснення оцінки впливу на довкілля, у тому числі порядку інформування громадськості та порядку проведення громадського обговорення і врахування його результатів;
- 3) неврахування у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля при прийнятті рішення про провадження планованої діяльності;
- 4) підготовка завідомо неправдивого звіту з оцінки впливу на довкілля чи завідомо неправдивого висновку з оцінки впливу на довкілля;
- 5) незаконне втручання у підготовку та надання висновку з оцінки впливу на довкілля;
- 6) провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності;
- 7) недотримання під час провадження господарської діяльності, експлуатації об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, у тому числі з видобуванням корисних копалин, використанням техногенних родовищ корисних копалин, екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля, рішенні про провадження планованої діяльності та проектах будівництва, розширення, перепрофілювання, ліквідації (демонтажу) об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, у тому числі з видобуванням корисних копалин, використанням техногенних родовищ

корисних копалин, а також змін у цій діяльності або подовження строків її провадження.

Законами України може бути встановлена відповідальність і за інші правопорушення у сфері оцінки впливу на довкілля. Особи, винні в порушенні законодавства про оцінку впливу на довкілля, притягаються до дисциплінарної, адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності [1]. Статтею 16 Закону України «Про ОВД» передбачені адміністративно-господарські санкції, у вигляді тимчасової заборони (зупинення) та припинення діяльності підприємств у разі порушення ними законодавства про оцінку впливу на довкілля. Тимчасова заборона діяльності передбачає зупинення роботи підприємства чи окремих його цехів і одиниць обладнання до усунення порушення, а у разі припинення діяльності експлуатація підприємства його цехів, чи одиниць обладнання зупиняється повністю. Тимчасове зупинення діяльності, передбачено, зокрема у разі недотримання під час провадження господарської діяльності, експлуатації об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, у тому числі з видобуванням корисних копалин, використанням техногенних родовищ корисних копалин, екологічних умов, передбачених у висновку з оцінки впливу на довкілля, рішенні про провадження планованої діяльності та проектах будівництва, розширення, перепрофілювання, ліквідації (демонтажу) об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, у тому числі з видобуванням корисних копалин, використанням техногенних родовищ корисних копалин, а також змін у цій діяльності або подовження строків її провадження, до моменту забезпечення виконання таких екологічних умов. Підставою для припинення діяльності підприємства чи окремих його цехів (дільниць) і одиниць обладнання є провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності або систематичні порушення у сфері ОВД, що не можуть бути усунені з технічних, економічних або інших причин [1]. Проте законодавець не вказує, що слід вважати систематичним порушенням, а також, які порушення не можуть бути усунені, що

дає можливість органу державного контролю (Державній екологічній інспекції України (далі ДЕІ)) зловживати своїми правами. Про це свідчить судова практика, зокрема, Тернопільський окружний адміністративний суд дійшов висновку, що у даній справі відсутні підстави для застосування до Скала-Подільської селищної ради заходу реагування у сфері державного нагляду (контролю) шляхом призупинення проведення робіт щодо реконструкції існуючих споруд на руслі річки Збруч [56]. Також Дніпропетровським окружним судом було відмовлено у застосуванні заходів реагування у зв'язку з тим, що суб'єкт господарювання на момент подачі позову усунув всі порушення [57].

Відповідно до ч. 4 ст. 16 Закону України «Про ОВД» рішення про тимчасову заборону (зупинення) або припинення діяльності підприємств у разі порушення ними законодавства про оцінку впливу на довкілля приймається виключно судом за позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, його територіальних органів або за позовом інших осіб, права та інтереси яких порушено [1].

Також слід вказати, що наразі на розгляді Верховної Ради України знаходиться № 3091 від 19 лютого 2020 року проект Закону «Про державний екологічний контроль», яким пропонується зовсім інший механізм застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення екологічного законодавства. Проект передбачає два види адміністративно-господарських санкцій: тимчасову заборону (обмеження) діяльності та припинення діяльності. Підстави для застосування цих санкцій майже не відрізняються, ними може бути провадження діяльності без дозволів чи ліцензій у сфері охорони довкілля, що вимагаються законодавством для такого виду діяльності, або вчинення грубих та/або систематичних порушень природоохоронного законодавства, що не можуть бути усунені з технічних, економічних або інших причин. Проте ключовою відмінністю є те, що тимчасова заборона діяльності, яка здійснюється з порушеннями вимог екологічного законодавства, накладається постановою

органу державного екологічного контролю, а рішення про припинення діяльності приймається виключно судом за зверненням органу державного контролю [58]. Тобто, згідно з Проектом № 3091 ДЕІ набуває повноваження самостійно приймати рішення про тимчасову заборону діяльності суб'єкта господарювання [59]. Вбачається, що такі зміни позитивно вплинуть на ефективність контролю у сфері ОВД, зокрема, тимчасова заборона діяльності буде відбуватися одразу після виявлення порушення, а не після прийняття судом рішення. Такі зміни також знімуть навантаження з судових органів.

Законодавство України передбачає також застосування адміністративної відповідальності за порушення в сфері ОВД, зокрема, Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) встановлена адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері оцінки впливу на довкілля в статтях 91-5, 172-9-2, 212-3.

В. М. Комарницький поділяє адміністративні правопорушення у сфері ОВД на три групи, залежно від того якою главою КУпАП вони передбачені:

1) Гл. 7 «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини», у якій встановлена відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (ст. 91-5);

2) Гл. 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», у якій ст. 172-9-2 встановлена відповідальність за порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля;

3) Гл. 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління», до складу яких ст. 212-3 «Порушення права на інформацію та права на звернення» внесено правопорушення, пов'язані з не оприлюдненням інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», несвоєчасним внесенням документів до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля згідно із Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» та обмеженням доступу до інформації, унесеної до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля [60, с. 163-164].

Статтею 91-5 КУпАП передбачено відповідальність за надання завідомо неправдивих чи неповних відомостей про вплив на довкілля планованої діяльності, порушення встановлених законодавством вимог щодо здійснення оцінки впливу на довкілля, у тому числі порядку інформування громадськості та порядку проведення громадського обговорення і врахування його результатів, що тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Частиною 2 ст. 91-5 встановлена відповідальність за недотримання під час провадження господарської діяльності, експлуатації об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, у тому числі з видобуванням ресурсів корисних копалин, використанням техногенних родовищ корисних копалин, екологічних умов, передбачених у висновку з оцінки впливу на довкілля, рішенні про провадження планованої діяльності та проектах будівництва, розширення, перепрофілювання, ліквідації (демонтажу) об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, у тому числі з видобуванням корисних копалин, використанням техногенних родовищ корисних копалин, а також змін у цій діяльності або подовження строків її провадження - до моменту забезпечення виконання таких екологічних умов, що тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [61]. У судовій практиці на даний час є лише одне рішення з приводу адміністративного правопорушення передбаченого ст. 91-5 КУпАП, зокрема, у справі № 500/7267/18. ОСОБА_1 звернувся до суду із позовом до Державної екологічної інспекції Північно-Західного регіону Чорногорія, посадової особи Державної екологічної інспекції Північно-Західного регіону Чорногорія старшого державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища Чорного моря ОСОБА_2 про визнання незаконною та скасування постанови про накладення адміністративного стягнення № 100950 від 16 жовтня 2018 року та закриття справи про адміністративне правопорушення, мотивуючи тим, що статтею 242-1 КУпАП

визначені правопорушення по яких центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання відтворення і охорони природних ресурсів має право розглядати адміністративні справи, при цьому ст. 91-5 КУпАП у цьому переліку не зазначена, справи передбачені ст. 91-5 КУпАП розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. Отже, визнання позивача винним у вчиненні адміністративного правопорушення за ст. 91-5 КУпАП та накладання адміністративного стягнення з порушенням підвідомчості, здійснено органом, який не мав на це повноважень, це призвело до порушення його основоположних прав, позбавило позивача належного правового захисту, а отже таке рішення державного органу є незаконним. Прийнята із перевищенням владних повноважень незаконна постанова має бути скасована, а справа про адміністративне правопорушення закрита на підставі ст. 293 КУпАП [62]. Суд задовільнив позов повністю. Тобто суб'єкт господарювання вчинив адміністративне правопорушення та не був притягнутий до відповідальності лише тому, що Державна екологічна інспекція не уповноважена накладати адміністративні стягнення за порушення ст. 91-5 КУпАП. Іншого провадження щодо цього правопорушення в Реєстрі судових рішень не виявлено.

Друга група правопорушень досліджуваної сфери є складовою адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією (Гл.13-А КУпАП). До цієї групи входить частина перша статті 172-9-2 «Порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля», що охоплює таке: порушення встановленої законодавством процедури та строків здійснення оцінки впливу на довкілля, втручання в підготовку та надання висновку з оцінки впливу на довкілля чи рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля, відмова уповноваженим законом територіальним органом, уповноваженим законом центральним органом виконавчої влади у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля з підстав, не встановлених законом [60, с. 165]. Суб'єкт цього правопорушення спеціальний, це особи, які зазначені в

пункті 1, підпунктах «а» та «б» пункту 2 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» (Примітка до ст. 172-9-2). Це, зокрема, особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – народні депутати України (депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови; посадові та службові особи державних органів, посадові особи місцевого самоврядування та ін.), а також особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені в пункті 1 частини першої цієї статті; особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги, наприклад, аудитори, оцінювачі, експерти та інші особи) [63]. Суб'єктивна сторона характеризується виною у формі умислу.

В. М. Комарницький в своїй науковій статті робить висновок, що до КУпАП внесено не всі склади правопорушень, передбачені ст. 15 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», які потребують застосування до осіб, що їх скоюють, заходів адміністративного примусу. Зокрема, це такі правопорушення, як «підготовка завідомо неправдивого звіту з оцінки впливу на довкілля чи завідомо неправдивого висновку з оцінки впливу на довкілля», «неврахування у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля при прийнятті рішення про провадження планованої діяльності», «провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності». Внесення цих складів правопорушень до КУпАП сприятиме посиленню ефективності адміністративної відповідальності у сфері оцінки впливу на довкілля [60, с. 168]. Варто підтримати пропозицію В. М. Комарницького щодо удосконалення правового регулювання адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері ОВД.

Кримінальним кодексом України (далі – КК України) передбачена кримінальна відповідальність за порушення правил екологічної безпеки. Згідно

зі статтею 236 КК України порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років [64]. Суб'єкт злочину у сфері ОВД спеціальний, ним можуть бути – службові особи уповноваженого територіального органу та уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань оцінки впливу на довкілля, службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що приймають рішення про провадження планованої діяльності, щодо якої здійснювалася оцінка впливу на довкілля, члени експертних комісій з оцінки впливу на довкілля, службові особи суб'єкту господарювання, що є замовником оцінки впливу на довкілля тощо. М. І. Єрофеев досліджуючи питання кримінальної відповідальності у сфері ОВД, зазначає, що у ст. 236 КК України диспозиція злочину у сфері оцінки впливу на довкілля має бланкетний характер, тобто вона в загальній формі вказує на характер діяння, називає його, але для встановлення його конкретних ознак треба звертатися до актів законодавства, котрі регулюють відносини в цій галузі. Науковець зауважує, що вибір бланкетної форми для визначення такого злочину як «порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля» не можна визнати оптимальним із таких поданих далі міркувань. Зазначене порушення, згідно зі ст. 236 КК України, визнається злочинним лише в разі, коли матиме своїми наслідками загибель людей, екологічне забруднення значних територій, інші тяжкі наслідки, тобто «реальну матеріалізовану шкоду». М. І. Єрофеев пропонує відмовитися від бланкетної форми. Це має бути зроблено (визначення диспозиції) безпосередньо в статті, присвяченій злочинам у сфері оцінки впливу на довкілля, яку пропонуємо виокремити в КК України. Вона має мати назву «Порушення вимог законодавства про оцінку впливу на довкілля» і охоплювати

такі склади правопорушень: 1) неврахування у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля під час прийняття рішення про провадження планованої діяльності; 2) підготовка завідомо неправдивого висновку з оцінки впливу на довкілля; 3) провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності; 4) недотримання під час провадження господарської діяльності, експлуатації об'єктів, інших втручань у природне середовище і ландшафти, зокрема з видобуванням корисних копалин, використанням техногенних родовищ корисних копалин екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля, рішенні про провадження планованої діяльності [65, с. 73, с. 75]. Вважаємо, що такі зміни було б позитивним кроком для більш точного розуміння, які саме правопорушення у сфері ОВД є кримінально караними. Також з цієї статті не зрозуміло, що мається на увазі під «порушенням порядку здійснення оцінки впливу», це формулювання диспозиції потребує конкретизації.

На даний час в реєстрі судових рішень відсутні справи, де було б застосовано кримінальну відповідальність за ст. 236 КК України. Це з одного боку позитивно, а з іншого – причиною відсутності може бути те, що диспозиція статті прописана таким чином, що її неможливо застосувати.

Таким чином, за порушення законодавства у сфері ОВД передбачено застосування дисциплінарної, адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності.

Адміністративна відповідальність передбачена статтями 91-5, 172-9-2, 212-3 КУпАП. Адміністративні правопорушення можна поділити на три групи:

1) Гл. 7 «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини», у якій встановлена відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (ст. 91-5);

2) Гл. 13-А «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», у якій ст. 172-9-2 встановлена відповідальність за порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля;

3) Гл. 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління», до складу яких ст. 212-3 «Порушення права на інформацію та права на звернення» внесено правопорушення, пов'язані з не оприлюдненням інформації, обов'язкове оприлюднення якої передбачено Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», несвоєчасним внесенням документів до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля згідно із Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» та обмеженням доступу до інформації, унесеної до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля.

Для здійснення більш ефективного контролю за здійсненням ОВД та застосуванням адміністративних санкцій у випадку порушення законодавства про ОВД запропоновано надати право ДЕІ розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 91-5 КпАП.

Законом «Про ОВД» передбачена можливість застосувати до правопорушника адміністративно-господарські санкції у вигляді тимчасової заборони (зупинення) та припинення діяльності підприємств. Підставою для припинення діяльності підприємства чи окремих його цехів (дільниць) і одиниць обладнання є провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності або *систематичні порушення* у сфері оцінки впливу на довкілля, що не можуть бути усунені з технічних, економічних або інших причин. Проте законодавець не вказує, що слід вважати систематичним порушенням, а також, які порушення не можуть бути усунені. В результаті аналізу справ, що містяться ЄДРСР виявлено проблему зловживання ДЕІ наданими їй правами під час звернення до суду про застосування адміністративно-господарських санкцій. Варіантом вирішення цієї проблеми є конкретизація підстав застосування цієї санкції, шляхом внесення змін до Закону України «Про ОВД», а саме ч. 3 ст. 16 викласти наступним чином: «Підставою для припинення

діяльності підприємства чи окремих його цехів (дільниць) і одиниць обладнання є провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності або порушення у сфері оцінки впливу на довкілля, вчинені більше двох разів за рік, що не можуть бути усунені з технічних або економічних причин».

Встановлено, що КУпАП передбачають відповідальність не за всі правопорушення, передбачені ст. 15 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Зокрема, за такі правопорушення, як: 1) підготовка завідомо неправдивого звіту з оцінки впливу на довкілля чи завідомо неправдивого висновку з оцінки впливу на довкілля; 2) неврахування у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля при прийнятті рішення про провадження планованої діяльності; 3) «провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності не передбачена ні адміністративна, ні кримінальна відповідальність. Запропоновано доповнити ст. 91-5 КУпАП відповідними складами правопорушень, що сприятиме посиленню ефективності адміністративної відповідальності у сфері ОВД.

За порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки передбачена кримінальна відповідальність (ст. 236 КК України). Встановлено, що диспозиція злочину ст. 236 КК України має бланкетний характер, тобто вона в загальній формі вказує на характер діяння, її застосування є проблематичним на практиці.

Також з цієї статті не зрозуміло, що мається на увазі під «порушенням порядку здійснення оцінки впливу», це формулювання диспозиції потребує конкретизації.

Варіантом вирішення цієї проблеми може бути внесення змін до ст. 236 КК України, а саме потрібно додати примітку наступного змісту: «Під порушенням порядку здійснення оцінки впливу на довкілля слід розуміти

здійснення господарської діяльності без отримання висновку з оцінки впливу на довкілля, недотримання екологічних умов провадження планованої діяльності, зазначених у частині п'ятій статті 9 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» у разі їх встановлення при прийнятті рішення про провадження планової діяльності».

ВИСНОВКИ

1. Запропоновано визначення поняття «оцінка впливу на довкілля» під яким слід розуміти багатоетапну процедуру, яка проводиться перед початком здійснення планової господарської діяльності, з метою виявлення можливого негативного впливу цієї діяльності на довкілля, а також прийняття рішення щодо допустимості здійснення такої діяльності.

Встановлено, що процедура ОВД займає важливе місце серед інших дозвільних процедур при здійсненні господарської діяльності. Головною метою оцінки є досягнення мінімальних шкідливих впливів господарської та іншої діяльності на екологію та врахування думки громадськості щодо можливого впливу такої діяльності.

2. Узагальнено положення щодо суб'єктів та видів діяльності, що підлягають оцінці впливу на довкілля.

Виділено наступні види суб'єктів:

А) Уповноважений центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України);

Б) Уповноважений територіальний орган – обласні, міські Київська та Севастопольська державні адміністрації (відповідний підрозділ з питань екології та природних ресурсів), орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань екології та природних ресурсів;

В) громадськість ;

Г) суб'єкти господарювання – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці;

органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які є замовниками планованої діяльності.

Для цілей Закону «Про ОВД» конкретизовано поняття «громадськість», а саме, це одна чи більше фізичних або юридичних осіб, їх об'єднання, організації або групи, на чий екологічні права та інтереси може вплинути планова діяльність.

Встановлено, що Закон України «Про ОВД» поділяє види діяльності, що підлягають проходженню процедури ОВД на дві групи (категорії). Підтримано позицію науковців, що перелік видів діяльності, які закріплені в Законі, потребує уточнення, адже не всі види діяльності, які зазначені в ньому можуть мати значний вплив на довкілля. В зв'язку з цим запропоновано визначити, що види діяльності першої категорії (найбільш небезпечні види діяльності) підлягають проходженню ОВД в обов'язковому порядку, а види діяльності другої категорії - за рішенням уповноваженого територіального органу.

3. Узагальнено положення щодо проведення громадського обговорення планованої діяльності, яке проводиться у формі громадських слухань та у формі надання письмових зауважень і пропозицій. Для проведення громадського обговорення залучається організатор громадських слухань. За результатами громадського обговорення готується звіт, який заноситься до ЄДР з ОВД.

З метою здійснення комплексної оцінки звіту ОВД, в тому числі з боку громадськості, запропоновано запровадити обов'язкову участь у громадському обговоренні осіб, що володіють спеціальними знаннями та мають досвід роботи в певній галузі залежно від виду діяльності, який планується провадитися (інженерів, технологів, біологів, екологів і т. д.).

4. Розроблено пропозиції щодо підготовки висновку з ОВД, а саме:

А) обґрунтовано доцільність обов'язкового врахування даних звіту з ОВД та звіту про громадське обговорення уповноваженим органом (Мінприроди або місцевою державною адміністрацією). У випадку неврахування зауважень, поданих під час громадського обговорення, уповноважений орган повинен обґрунтувати це в своєму висновку;

Б) запропоновано визначити вичерпний перелік підстав для прийняття рішення про відмову у видачі висновку з ОВД, а також чітко встановити строки для прийняття рішення про відмову у видачі висновку з ОВД

В) запропоновано передбачити здійснення післяпроектного моніторингу в обов'язковому порядку для тих видів діяльності, що віднесені до Першої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля.

5. Узагальнено положення щодо юридичної відповідальності за порушення в сфері ОВД. Встановлено, що за порушення законодавства у сфері ОВД передбачено застосування дисциплінарної, адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності.

Адміністративна відповідальність передбачена статтями 91-5, 172-9-2, 212-3 КУпАП. Для здійснення більш ефективного контролю за здійсненням ОВД та застосуванням адміністративних санкцій у випадку порушення законодавства про ОВД запропоновано надати право Державній екологічній інспекції України розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 91-5 КУпАП.

Запропоновано доповнити ст. 91-5 КУпАП складами правопорушень:

- 1) підготовка завідомо неправдивого звіту з оцінки впливу на довкілля чи завідомо неправдивого висновку з оцінки впливу на довкілля;
- 2) неврахування у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля при прийнятті рішення про провадження планованої діяльності;
- 3) провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності.

Кримінальна відповідальність передбачена за порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, якщо це спричинило загибель людей, екологічне забруднення значних територій або інші тяжкі наслідки передбачена (ст. 236 КК України). Аргументовано, що диспозиція злочину ст. 236 КК України

має бланкетний характер, тобто вона в загальній формі вказує на характер діяння, її застосування є проблематичним на практиці.

6. На основі аналізу законодавства ЄС та країн ЄС визначено перспективні напрями правового регулювання ОВД для України:

А) створення комісії з розгляду звіту з ОВД, до повноважень якої можна віднести: перевірку достовірності даних, що містяться у звіті з ОВД; огляд місця провадження планової діяльності; подання зауважень та внесення змін до звіту з ОВД.

Б) визначення на рівні нормативно-правового акту вимог до фізичних осіб, які здійснюють підготовку звітів з ОВД, зокрема, передбачити такі вимоги:

- вища освіта за напрямками екологія, хімія, право, біологія, фізика, технології захисту навколишнього середовища, географія, геологія;
- досвід роботи у екологічній сфері не менше 5 років;
- володіння навичками застосовувати основні методи дослідження для встановлення складу, будови і властивостей речовин, інтерпретувати результати досліджень; інтегрувати знання з хімії для розуміння хіміко-екологічних проблеми атмосфери, гідросфери, літосфери та біосфери в цілому; здійснювати моніторинг, оцінювати антропогенний та техногенний вплив на довкілля (поточний стан навколишнього середовища).

7. Розроблено пропозиції щодо внесення змін та доповнень до законодавства:

а) до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»:

- внести зміни до ч. 3 ст. 2 та викласти наступним чином: *«Друга категорія видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля та підлягають оцінці впливу на довкілля, за рішенням уповноваженого територіального органу, включає»;*

- внести зміни до ч. 3 ст. 9 та викласти наступним чином: *«При підготовці висновку з оцінки впливу на довкілля уповноважений територіальний орган, а у випадках, визначених частинами третьою і четвертою статті 5*

цього Закону, - уповноважений центральний орган зобов'язаний врахувати звіт з оцінки впливу на довкілля та звіт про громадське обговорення»;

- внести зміни до ч. 3 ст. 16 та викласти наступним чином: *«Підставою для припинення діяльності підприємства чи окремих його цехів (дільниць) і одиниць обладнання є провадження планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля, без здійснення такої оцінки та отримання рішення про провадження планованої діяльності або порушення у сфері оцінки впливу на довкілля, вчинені більше двох разів за рік, що не можуть бути усунені з технічних або економічних причин»;*

б) доповнити ч. 1 ст. 242-1 КУпАП та викласти наступним чином: *«Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, розглядає справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 47 - 50, 52 - 53¹, 53³ - 54, 59 - 77¹, статтею 78 (крім порушень санітарних норм), статтями 78¹, 79, 79², статтями 80-83 (крім порушень санітарних норм), частинами першою і третьою статті 85, статтями 86¹, 87, статтею 89 (щодо диких тварин), статтею 90¹ (крім порушень санітарних норм), статтями 91¹ - 91⁴, статтею 95 (крім порушень санітарних норм та норм ядерної безпеки), **статтею 91-5**, статтею 153, статтею 167 (щодо реалізації нафтопродуктів, екологічні показники яких не відповідають вимогам стандартів, норм та правил) і статтею 188⁵ цього Кодексу»;*

в) доповнити ст. 236 КК України приміткою наступного змісту: *«Під порушенням порядку здійснення оцінки впливу на довкілля слід розуміти здійснення господарської діяльності без отримання висновку з оцінки впливу на довкілля, недотримання екологічних умов провадження планованої діяльності, зазначених у частині п'ятій статті 9 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» у разі їх встановлення при прийнятті рішення про провадження планової діяльності».*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ:

1. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 29. Ст. 315. (Із змінами).
2. Про охорону навколишнього-природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. ст.546. (Із змінами).
3. Про державну екологічну експертизу: Закон України від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995 р. № 8. Ст. 54. Втрата чинності від 18.12.2017.
4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Ратифікація від 06.07.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
5. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. Ратифікація від 19.03.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272#Text
6. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343. (Із змінами).
7. Пояснювальна записка до Проекту Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 20.05.2014 р. № 4972. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=55438&pf35401=345733>
8. Малишева Н. Р. Оцінка впливу на довкілля: новий інститут екологічного права? Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: 3б. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 14-20.
9. Костицький В.В. Оцінка впливу на довкілля як функція екологічної держави. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: 3б.

матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 84-88.

10. Комарницький В. М. Питання юридичного визначення термінів з оцінки впливу на довкілля. Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка. Вип. 4 (88). 2019. С. 195-201.

11. Оверковська Т.К. Юридична природа оцінки впливу на довкілля Економіка.Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2019. №9. С. 160-169.

12. Шидивар Т. В. Імплементация Європейського законодавства з оцінки впливу на довкілля в Україні: бакалавр. кваліф. робота: 6.040106. Одеса, 2019. С. 66. URL: http://eprints.library.odeku.edu.ua/6073/1/Shidivar%20T.V._B_2019_.pdf

13. Про затвердження Положення про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614. *Офіційний вісник України*. 2020. № 59. Ст. 185.

14. Популярний коментар до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» / Є. Алексєєва [за заг. ред. О. Кравченко]. Видавництво «Компанія «Манускрипт»», Львів, 2018. 60 с.

15. Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 18.12.2003 р. № 168. *Офіційний вісник України*. 2004. № 6. Ст. 357.

16. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.

17. Оцінка впливу на довкілля: можливості для громадськості (посібник) / Є. Алексєєва [за заг. ред. О. Кравченко]. Видавництво «Компанія «Манускрипт»». Львів, 2017. 36 с.

18. Євстігнєєв А.С. Основні недоліки закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на

довкілля: Зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 58-61.

19. Балюк Г. І. Проблеми застосування вітчизняного законодавства щодо оцінки впливу на навколишнє середовище. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: Зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 27-29.

20. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3 - 4. ст. 27. (Із змінами).

21. Коломійцева Д. М. Оцінка впливу на довкілля та зміна цільового призначення земельної ділянки: проблемні питання застосування законодавства. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: Зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 75-78.

22. Кулич П. Ф. Земельно-правові проблеми оцінки впливу на довкілля в Україні. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: Зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 95-98.

23. Власюк Ю. С. Про деякі проблеми оцінки впливу на довкілля малих гідроелектростанцій в Україні / Ю. С. Власюк, Д. В. Стефанишин // Екологічна безпека та природокористування. 2019. Вип. 3. С. 79-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ebpk_2019_3_10.

24. Директива 2011/92/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 р. про оцінку впливу окремих державних і приватних проектів на навколишнє середовище (кодифікація) (Офіційний вісник ЄС, L 26, 28 січня 2012 р., с. 1-21).

25. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 р. про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище (Офіційний вісник ЄС, L 197, 21 липня 2001 р., с. 30-37).

26. Шпарик Н. Я. Адаптація екологічного законодавства України до стандартів Європейського Союзу / Н. Я. Шпарик // Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2015. Вип. 33(1). С. 212-217. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33\(1\)_53](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33(1)_53).

27. Гоштинар С. Л. Оцінка впливу на навколишнє середовище як пріоритетний напрямок державної екологічної політики (зарубіжний досвід). Вісник ОНДІСЕ. 2018. Вип. 3. С. 103-105.

28. Європейська інтеграція у сфері оцінки впливу на довкілля. Оцінка впливу на довкілля: міжнародні стандарти, досвід інших країн і передумови до запровадження нової моделі оцінки впливу на довкілля в Україні та її основні елементи / Єлизавета Алексеева, Сергій Вихрист, Єжи Єндрощка та ін. Видавництво «Норма». Київ, 2018. С. 136.

29. Закон Польши о доступе к информации об окружающей среде и ее защите, участии общества в охране окружающей среды и об оценках воздействия на окружающую среду от 3 октября 2008 г. (Сборник Законов от 2013 г. поз. 1235, с поз. изм.). Варшава. 2013. URL: https://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/5437/Ustawa_oos_pl_ros_1153.pdf

30. Полуніна О. Земля і люди: що не так з оцінкою впливу на довкілля у видобутку? НВ Бізнес. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/zemlya-dlya-vidobutku-gazu-ta-burshtinu-yak-rozv-yazati-problemi-z-vidvedennyam-50081168.html>

31. Серова Г. В. Виконання Україною міжнародних зобов'язань з охорони довкілля крізь призму Угоди про асоціацію з Європейським Союзом : матер. міжнар. наук.-практич. конф. (м. Київ, 22 квітня 2019 року. Київ: ВГО «Українська асоціація міжнародного права», 2019. С. 99-102.

32. Європейська інтеграція у сфері оцінки впливу на довкілля. Оцінка впливу на довкілля: міжнародні стандарти, досвід інших країн і передумови до запровадження нової моделі оцінки впливу на довкілля в Україні та її основні елементи / Єлизавета Алексеева, Сергій Вихрист, Єжи Єндрощка та ін. Видавництво «Норма» - Київ, 2018. С. 115.

33. Методичні рекомендації з підготовки звіту з ОВД для теплових електростанцій та інших потужностей для виробництва енергії тепловою потужністю 50 МВт і більше з використанням органічного палива: проект наказу

Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news/35721.html>

34. Методичні рекомендації з підготовки звіту з оцінки впливу на довкілля гідроелектростанцій потужністю до 10 МВт на річках (малих гідроелектростанцій): проект наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: https://mepr.gov.ua/news/35692.html?fbclid=IwAR2o8mob_QLeZAa1Xc88B4jELd_XHrqrhzjs_saUdLoX_0_-6_CsVjI9qiA

35. Рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 18 березня 2020 р. у справі № 260/771/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88498315>

36. Рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 17 грудня 2019 р. у справі № 120/2553/19-а. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86544477>

37. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 989. *Офіційний вісник України*. 2018. № 2. Ст. 54.

38. Про затвердження Розміру плати за проведення громадського обговорення в процесі здійснення оцінки впливу на довкілля: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 30.05.2018 р. № 182. *Офіційний вісник України*. 2018. № 46. Ст. 1638.

39. Про затвердження Форми звіту про громадське обговорення планової діяльності: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 16.09.2020 р. № 145. URL: [https://mepr.gov.ua/files/images/news_2020/27112020/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20145%20%D0%93%D0%9E%20\(1\).pdf](https://mepr.gov.ua/files/images/news_2020/27112020/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%20145%20%D0%93%D0%9E%20(1).pdf)

40. Костик С.О. Правові аспекти оцінки впливу на довкілля у сфері містобудування. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: Зб. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 82-84.

41. Самойленко Ю. Удосконалення системи оцінки впливу на довкілля в контексті екологічного супроводу проектів. Економічний дискурс. Міжнародний науковий журнал. 2017. Вип. 3. С. 109-117.

42. Мороз Г.В. Оцінка впливу на довкілля як превентивний інструмент екологічного регулювання. Земельне, екологічне, аграрне право: оцінка впливу на довкілля: 36. матеріалів Всеукр. Круглого столу (м.Київ, 18 червня 2018 р.) Київ: НАПрУ, 2018. С. 109-111.

43. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19 травня 2011 р. № 3392-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 47. Ст. 532. (Із змінами).

44. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля: постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026. *Офіційний вісник України*. 2018. № 2. Ст. 58.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF#n12>

45. Про дозвільну систему у сфері господарювання: Закон України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 48. Ст.483. (Із змінами).

46. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 09 січня 2020 р. у справі № 1.380.2019.005775. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86899166>

47. Рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 05 вересня 2019 р. у справі № 580/2163/. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84036666>

48. Власишина Ю. В. Щодо відмови у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля. П'ятдесят перші економіко-правові дискусії: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. Львів, 2020. С. 67-70. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id->

[3564/?fbclid=IwAR2IhqpV1uImrMcCP3t6AmPSunU9udVRxeRjBwURD9ODBITsQkKsCfMZMtg](https://www.facebook.com/3564/?fbclid=IwAR2IhqpV1uImrMcCP3t6AmPSunU9udVRxeRjBwURD9ODBITsQkKsCfMZMtg)

49. Про затвердження Технічних правил ведення вибухових робіт на денній поверхні: наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 18.07.2013 № 469. *Офіційний вісник України*. 2013. № 63. Ст. 2315.

50. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 39. Ст.333. (Із змінами).

51. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18.03.2004 р. № 1626-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 26. Ст.361. (Із змінами).

52. Про природо-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 34. ст.502. (Із змінами).

53. Які бувають причини відмов у видачі висновків з оцінки впливу на довкілля: аналіз справ. ECOBUSINESS. Екологія підприємства. №6. 2020. URL: <https://ecolog-ua.com/articles/yaki-buvayut-prychyny-vidmov-u-vydachi-vysnovkiv-z-ocinky-vplyvu-na-dovkillya-analiz-sprav>

54. Дозвіл на виконання будівельних робіт № ІУ013201008439 від 08.10.2020 р. *Реєстр будівельних документів Державної архітектурно-будівельної інспекції*. URL:

https://e-construction.gov.ua/permits_doc_detail/2415328053174470238

55. Михайський О. Є. Висновок про оцінку впливу на довкілля як головний екологічний дозвільний документ для видобування сланцевого газу в Україні. *Право і суспільство*. 2018. № 2 част. 2. С. 109-115.

56. Рішення Тернопільського окружного адміністративного суду від 12 грудня 2019 р. у справі № 500/2524/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86379631>

57. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 17 травня 2019 р. у справі № 160/746/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84159826>

58. Про державний екологічний контроль: проект Закону від 19 лютого 2020 року № 3091. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68186

59. Власишина Ю. В. Щодо правового регулювання адміністративно-господарських санкцій за порушення законодавства у сфері ОВД. Весняні юридичні читання - 2020. Сучасні проблеми законодавства, практики його застосування та юридичної науки. Випуск XXVII: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет- конф., 30 квітня 2020 р., Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. С. 374-378. URL: <https://dnu.sharepoint.com/portals/law/Lists/List5/Attachments/129/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9a%20%20%d0%92%d0%b5%d1%81%d0%bd%d1%8f%d0%bd%d1%96%20%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20-%202020.pdf>

60. Комарницький, В. М. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері оцінки впливу на довкілля. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. – Вип. 1(89). 162-172.

61. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) від 07.12.1984 р. № 8073¹-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. додаток до № 51. ст.1122. (Із змінами).

62. Рішення Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області від 22 листопада 2018 р. у справі № 500/7267/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78060440>.

63. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. (Із змінами).

64. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст.131. (Із змінами).

65. Єрофєєв, М. І. Кримінальна відповідальність за правопорушення у сфері оцінки впливу на довкілля: питання удосконалення законодавчого регулювання. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. – Вип. 1(89). 71-79.

